

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KADINLARIN HER TÜRLÜ ŞİDDET VE
AYRIMCILIĞA MARUZ KALMALARININ
ÖNLENEREK BU ALANDAKİ
MEVCUT DÜZENLEMELERİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ VE
ALINMASI GEREKEN
EK TEDBİRLERİN
BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835)
TUTANAK DERGİSİ

7'nci Toplantı
25 Aralık 2024 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun, Komisyonun çalışma alanıyla ilgili olarak TÜİK'in bugün yapacağı sunuma ve katılımcılara "Hoş geldiniz." dediğine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

- 1.- TÜİK Başkan Yardımcısı Furkan Metin'in, TÜİK'in kadınlara yönelik olarak yaptığı çalışmalar ve istatistikler hakkında sunumu*
- 2.- TÜİK Demografi İstatistikleri Daire Başkanı Metin Aytaç'ın, Türkiye'nin demografik yapısı, kadınların demografik ve sosyoekonomik nitelikleriyle ilgili istatistikler, bu niteliklerin toplumsal hayattaki yansımaları, kadınlara yönelik istatistiklerin üretilmesi, sürdürülebilir kalkınma göstergeleri, kadınlara yönelik çeşitli endeksler ve diğer çalışmalar hakkında sunumu*
- 3.- TÜİK Sosyal İstatistikler Daire Başkanı Turgay Altun'un, TÜİK'in hâlihazırda yürütmekte olduğu Türkiye Kadın ve Aile Araştırması ve diğer çalışmaları hakkında sunumu*

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- TÜİK Başkan Yardımcısı Furkan Metin, Demografi İstatistikleri Daire Başkanı Metin Aytacı ve Sosyal İstatistikler Daire Başkanı Turgay Altun tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KADINLARIN HER TÜRLÜ ŞİDDET VE AYRIMCILIĞA MARUZ KALMALARININ ÖNLENEREK BU ALANDAKİ
MEVCUT DÜZENLEMELERİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ VE ALINMASI GEREKEN EK TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/696, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835)

7'nci Toplantı
25 Aralık 2024 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Kadınların Her Türü Şiddet ve Ayrımcılığa Maruz Kalmalarının Önlenerek Bu Alandaki Mevcut Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi ve Alınması Gereken Ek Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 16.12'de açıldı.

Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu, Komisyonun çalışma alanıyla ilgili olarak TÜİK'in bugün yapacağı sunuma ve katılımcılara "Hoş geldiniz." dediğine ilişkin açıklama yaptı.

TÜİK Başkan Yardımcısı Furkan Metin tarafından, TÜİK'in kadınlara yönelik olarak yaptığı çalışmalar ve istatistikler,

TÜİK Demografi İstatistikleri Daire Başkanı Metin Aytaç tarafından, Türkiye'nin demografik yapısı, kadınların demografik ve sosyoekonomik nitelikleriyle ilgili istatistikler, bu niteliklerin toplumsal hayattaki yansımaları, kadınlara yönelik istatistiklerin üretilmesi, sürdürülebilir kalkınma göstergeleri, kadınlara yönelik çeşitli endeksler ve diğer çalışmalar,

TÜİK Sosyal İstatistikler Daire Başkanı Turgay Altun tarafından, TÜİK'in hâlihazırda yürütmekte olduğu Türkiye Kadın ve Aile Araştırması ve diğer çalışmaları,

Hakkında sunum yapıldı.

TÜİK Başkan Yardımcısı Furkan Metin, Demografi İstatistikleri Daire Başkanı Metin Aytaç ve Sosyal İstatistikler Daire Başkanı Turgay Altun tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 18.32'de toplantıya son verildi.

25 Aralık 2024 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.12

BAŞKAN: Mustafa Hulki CEVİZOĞLU (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Asuman ERDOĞAN (Ankara)

SÖZCÜ: Müşerref Pervin Tuba DURGUT (İstanbul)

KÂTİP: Zuhul KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş)

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Komisyon üyeleri, değerli Türkiye İstatistik Kurumu Başkan Yardımcısı ve ekibi, kıymetli katılımcılar ve basınımızın güzide temsilcileri; hepiniz hoş geldiniz.

Toplantı yeter sayımız olduğu için toplantıyı açıyorum.

Bugün Komisyonumuzun 7'nci Toplantısını gerçekleştireceğiz.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Hulki Cevizoğlu'nun, Komisyonun çalışma alanıyla ilgili olarak TÜİK'in bugün yapacağı sunuma ve katılımcılara "Hoş geldiniz." dediğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Bugünkü toplantımızda Komisyonumuzun araştırma alanıyla ilgili olarak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yürütülmekte olan çalışmalar hakkında bilgi alacağız. Toplantımıza katılan, bizi bilgilendirmek için davetimizi kabul eden TÜİK Başkan Yardımcısı Sayın Doçent Doktor Furkan Metin'e, Sosyal İstatistikler Daire Başkanı Turgay Altun'a ve Demografi İstatistikleri Daire Başkanı Sayın Metin Aytaç'a hoş geldiniz diyorum, ayrıca teşekkür ediyoruz katılımınız için.

Kıymetli milletvekilleri, değerli katılımcılar; çok boyutlu bir sorun alanı olan kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın sadece kadınları değil tüm toplumumuzu ve dünyada tüm toplumları olumsuz etkilediği bilinen bir gerçek. Toplumsal sorunların çözümünde kamu politikalarının kanıta dayalı yöntemlerle geliştirilmesi önem taşımaktadır. Ancak bu yöntemlerle doğru tespit, nitelikli politika ve etkin hizmet hedefleri gerçekleştirilebilir, ancak böyle mümkündür. Objektif yöntemlerle elde edilmiş veri ve istatistikler kadına yönelik şiddetle ve ayrımcılıkla mücadelede mücadele politikalarının temel dayanağı ve yol göstericisi olmaya devam ediyor. Bu alandaki veriler ne kadar sağlıklı ve güvenilir olursa politika belirlemek ve politika uygulamak, politika yapmak üretmek de o kadar nitelikli ve güçlü olacaktır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nda sistematik, güvenilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması ve istatistiklerin üretilmesi hedefine yer verilmişti. Bu eylem planı uyarınca Aile Bakanlığımızda daimî bir Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Veri ve İstatistik Çalışma Komisyonu oluşturulmuştur.

Türkiye İstatistik Kurumunun kısaca TÜİK'in yaptığı bazı çalışmalar var, bunlar güvenilir ve güncel rakamlar, sayılar ve istatistikler sunuyor. Ana başlıklarına geçerek Sayın Başkana söz vereceğim. 2014'te Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması, 2022'de toplumsal cinsiyet istatistikleri, 2023'te istatistiklerle kadın ve günümüzde de güncel araştırmalar yapılmakta, Aile Bakanlığımız ile TÜİK arasında bir birlik, dayanışma, iş birliği içinde yürütülmektedir.

Gündemimizdeki işlerin görülmesine başlıyoruz bu kısa giriş konuşmamdan sonra. Şimdi Sayın Başkanın vereceği bilgileri, sizin vereceğiniz bilgileri dinleyeceğiz ama ana başlıkları söyleyeyim, bunlara bağlı kalırsınız ya da genişletirsiniz o sizin tercihiniz: İstatistiklerle kadın çalışmaları, sürdürülebilir kalkınma göstergeleri, seçilmiş göstergeler, Kadın-Erkek Eşitliği Endeksi, Kadına Yönelik Şiddet Araştırması ve diğer istatistikler konusunda Sayın Başkan Yardımcısı Doçent Doktor Furkan Metin'e söz veriyorum.

Buyurun Sayın Metin.

III.- SUNUMLAR

1.- TÜİK Başkan Yardımcısı Furkan Metin'in, TÜİK'in kadınlara yönelik olarak yaptığı çalışmalar ve istatistikler hakkında sunumu

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Sayın Başkanım, Sayın Başkan Vekilim, Gazi Meclisimizin kıymetli vekilleri ve kıymetli hazırun; öncelikle bizi buraya davet ettiğiniz için teşekkür ediyoruz.

Binlerce yıllık kadim Türk tarihinde kadınlarımız her zaman başımızın tacı olmuştur ve böyle de devam edecektir. Kurumumuzun kökleri 1389 yılında Defterhanenin kurulmasıyla başlayıp Osmanlı Devleti döneminde de tüzel kişiliği devam eden Kurumumuz bugün itibarıyla bildiğiniz üzere Türkiye İstatistik Kurumu adı altında faaliyetlerine devam etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu, ülkemizin bilgi kaynağı mahiyetinde ekonomik ve sosyal istatistikler başta olmak üzere, yüzlerce farklı alanda istatistik üreterek bilim insanlarına, politika yapıcılara kıymetli veriler hazırlamaktadır.

Bugün yaklaşık 60 slayttan oluşan bir sunumumuz var. Bu sunumumuzun içerisinde -Sayın Komisyon Başkanımızın da ifade ettiği üzere- kadınlara yönelik onlarca farklı alanda uluslararası karşılaştırılabilir mahiyette olan, belki bazılarını bugün ilk defa bu Komisyon huzurunda arz edeceğimiz bir sunum setimiz olacak. İlk defa ürettiğimiz Kadın-Erkek Eşitliği Endeksi, Aktif Yaşlanma Endeksi, bunları pilot çalışmalar olarak Türkiye İstatistik Kurumu olarak yürüttük, tamamladık. İnşallah, altı ay içerisinde de ilk defa uluslararası karşılaştırılabilir bir Kadın-Erkek Eşitliği Endeksi'ni ve Aktif Yaşlanma Endeksi'ni yayınlayacağız. Böylece, Türkiye'de "Kadınlarımız yaşlılık sürecinde ne kadar aktif bir şekilde yaşlılık dönemlerini geçiriyor, Avrupa Birliği ülkelerine göre Türkiye'deki kadınlarımızın durumu nedir?" Bunların hepsini görmüş olacağız. Kadın-Erkek Eşitliği Endeksi'nde de yaklaşık altı boyutta kadın ve erkek arasındaki eşitlik endeksini yine uluslararası karşılaştırılabilir bir endeks olarak altı ay içerisinde inşallah kamuoyuyla paylaşmış olacağız.

Bugün sunumumuzun devamında biraz sonra Demografi İstatistikleri Daire Başkanı Metin Başkanımız sunuma başlayacak ama geçmeden önce Komisyon Başkanımızın da ilave ettiği üzere, 2008 ve 2014 yıllarında Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması yürütülmüştü bildiğiniz üzere. Bir on yıllık aranın ardından ilk defa Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın himayelerinde, Türkiye İstatistik Kurumu olarak birlikte Türkiye Kadın ve Aile Araştırması’nı şu an yürütmekteyiz. Allah nasip ederse, 31 Ocakta veri toplama sürecimiz bitecek ve mayıs ayının sonunda bu on yıldır beklenen çalışmayı da inşallah kamuoyuyla paylaşmış olacağız. Bunların haricinde, kadınlarımızın eğitimdeki durumu ne, kadınlarımızın aile hayatındaki durumu ne, kadınlarımızın istihdamdaki durumu ne; bunlarla ilgili çok detaylı bilgileri sizlere arz ediyor olacağız.

Ben, sözü, sunumun devamı için Demografi İstatistikleri Daire Başkanımız Metin Aytaç Bey’e devrediyorum.

Komisyonu saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler Sayın Başkan Yardımcısı.

Buyurun Sayın Aytaç.

2.- TÜİK Demografi İstatistikleri Daire Başkanı Metin Aytaç’ın, Türkiye’nin demografik yapısı, kadınların demografik ve sosyoekonomik nitelikleriyle ilgili istatistikler, bu niteliklerin toplumsal hayattaki yansımaları, kadınlara yönelik istatistiklerin üretilmesi, sürdürülebilir kalkınma göstergeleri, kadınlara yönelik çeşitli endeksler ve diğer çalışmalar hakkında sunumu

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Sayın Başkanım, Gazi Meclisimizin sayın milletvekilleri, kıymetli hazırun; hepimizi saygılarımla selamlıyorum.

Kadın temalı bir sunum hazırladık. Esasen sunumumuzu ben birkaç cümleyle öncelikli olarak özetlemek isterim: Temel göstergelerin cinsiyet bazında ele alınarak Türkiye’nin demografik yapısına genel bir bakış olacak. Kadınların demografik ve sosyoekonomik niteliklerinin seçilmiş istatistiklerle ortaya konulması var. Bu niteliklerin toplumsal hayattaki yansımalarını da esasen bu sunumda görüyor olacağız.

Tabii, sunumda çeşitli konu başlıklarımız var, hem Sayın Komisyon Başkanımız hem de Başkan Yardımcımız bahsettiler. İstatistiklerde kadın çalışmalarımız var bizim. Kadınlara yönelik istatistikleri nasıl sunuyoruz, nasıl üretiyoruz? Ondan çok kısa bir bahsimiz olacak. Akabinde sürdürülebilir kalkınma göstergelerinden bahsedeceğiz, seçilmiş istatistikler ve göstergelerimiz var çeşitli konu başlıklarında. Kadın-Erkek Eşitliği Endeksi, Aktif Yaşlanma Endeksi, Kadına Yönelik Şiddet Araştırmamız ve diğer çalışmalarımız var, onlardan da kısaca bahsediyor olacağız.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Kaç dakika planlıyorsunuz?

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Toplamda bir saat kadar Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - İki sunumu birden mi?

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Evet, toplamda.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Şimdi, kırk dakikaya indirip sorulara daha zaman bıraksak mümkün mü?

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Tabii ki, elimizden geleni yaparız.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Tamam, peki.

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Türkiye İstatistik Kurumu her yıl yıl sonunda bir nüfus açıklar 31 Aralık tarihini referans alarak. 31 Aralık 2023 tarihi itibarıyla nüfusumuz 85 milyon 372 bin. Bu nüfusun yüzde 50,1’ini erkekler, yüzde 49,9’unu da kadınlar oluşturuyor. Oransal olarak kadın ve erkek nüfusumuz birbirine oldukça yakın. Bizler, özel nüfus grupları için haber bültenleri, yayımlar ve çeşitli istatistiksel tablolarla kullanıcılarımızla bilgiler paylaşıyoruz; kadın nüfusla ilgili, kadın-erkek eşitliğiyle ilgili, çocuklarla ilgili, gençlerle ilgili, yaşlılarla ilgili tematik yayınlarımız var. Bunlardan bir tanesi de kadınlara yönelik yapmış olduğumuz yayımlar, haber bültenleri ve istatistiksel tablolar, göstergeler, veri setleri. Her yıl 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’ne özel bir bülten yapıyoruz biz, İstatistiklerle Kadın Haber Bülteni, “web” sayfamızdan paylaştığımız bir bülten bu. Bununla birlikte, yine bu bültenin sonrasında bir de elektronik yayımlarımız oluyor “İstatistiklerle Kadın” isimli; bunu da yine internet sayfamızda “Yayımlar” bölümünde yayımlıyoruz. Oldukça kapsamlı istatistiklerin yer aldığı bülten ve yayımlar oluyor bunlar. Bununla birlikte, daha detaylı tablolar şeklinde sunmuş olduğumuz göstergelerimiz ve istatistik veri setlerimiz var. Çok farklı konu başlıklarında bu bilgileri sunarız, 14 başlık altında 98 göstergeden oluşan bir veri seti bu ve 2008 yılından itibaren de bu bilgileri sunuyoruz. Hani süreyi çok uzatmamak üzere kısaca birkaç tanesinden bahsedeceğim. Aile yapısı ve yaşam koşullarıyla ilgili bilgilerimiz var, nüfus ve göçle ilgili bilgilerimiz var, doğurganlık var; engellilikle ilgili bilgiler sunarız, evlenme ve boşanmayla ilgili bilgiler sunarız. Tabii, toplamda 14 tane ana başlık diyebiliriz. Bununla birlikte bir de uluslararası düzeyde, bu bahsetmiş olduğum 14 başlık altındaki 98 göstergenin bu konuda çalışan uluslararası kuruluşlar nezdinde de karşılığı olan tablolar ve göstergeler aslında. Bununla birlikte bir de Birleşmiş Milletlerin Minimum Seti vardır; 5 başlık altında 54 göstergeden oluşur ve bu bilgileri de biz yine “web” sayfamızda ilgili konu başlığı altında yayımlıyoruz. Bu bilgileri araştırmalardan, sayımlardan veya idari kayıtlardan elde ederiz ve belli periyotlarla ki çoğunluğu yıllık olmak üzere bu bilgiler güncellenir.

Bununla birlikte biraz önce bahsetmiş olduğumuz konu başlıklarından bir tanesi girişteki sürdürülebilir kalkınma göstergeleriydi. Sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin bir tane başlığı var, amaçlardan oluşuyor sürdürülebilir kalkınma göstergeleri. Bu, Amaç 5 şeklinde tanımlanan bir başlık var, kadın-erkek eşitliğiyle ilgili bu Amaç 5 ve sürdürülebilir kalkınma göstergeleri bizim Kurumumuzun internet sayfasında bir portal adı altında da tüm başlıkları yayınlanıyor, bu Amaç 5’le ilgili bilgiler de bizim portalimizde yayınlanan bilgilerden. Özetle ne var bu kadın-erkek eşitliğiyle ilgili Amaç 5’in altında? Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve tüm kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi kapsamındaki göstergeleri biz bu başlık altında izliyoruz ve güncelliğini de Kurum olarak sağlıyoruz. Şimdi, bu şekilde “Veriyi biz nasıl, ne şekilde sunuyoruz?”u kısaca anlattıktan sonra şimdi bir miktar da istatistiklere geçmek isterim.

Öncelikli olarak eğitim başlığı altında biz neler yayınlıyoruz, paylaşıyoruz kullanıcılarımızla? Cinsiyet ve bitirilen eğitim düzeyine göre 25 ve daha yukarı yaştaki nüfusun oranı, 2023 yılına ilişkin bir bilgi bu. Örnek vereceğim birkaç tane başlıktan; yüksek lisans mezunu beş ve altı yıllık fakülteler de dâhil olan kısımda erkekler için oran 3,2; kadınlarda bu oran 2,7; birbirine yakın, eğitim seviyesi yükseldikçe bu oran da birbirine yaklaşıyor. Yine eğitimle ilgili diğer bir bilginiz de cinsiyete göre yine 25 ve daha yukarı yaştaki nüfusun ortalama eğitim süresi. Bu, 2011 yılından 2023 yılına kadar olan süreyi kapsıyor ki burada değişimi çok net bir şekilde görebiliriz. 2011 yılında kadınlar için ortalama eğitim süresi 6,4 olan bu oran 2023 yılına geldiğimizde 8,6'ya çıkmış durumda. Erkekler için de bir iyileşme söz konusu ama kadınlardaki iyileşme erkeklere göre daha iyi. Yine eğitimle ilgili sunacağımız bir bilgi de cinsiyete göre en az yükseköğretim mezunu olan 25 ve daha yukarı yaştaki nüfusun oranı. Bu oran da yine 2008 yılından 2023 yılına kadar var olan bir bilgi bizim bu grafiğimizde. 2008 yılında 7,1 olan bu oran 2023 yılına geldiğimizde kadınlar için 22,7'ye kadar yükselmiş durumda yani çok hızlı bir yükseliş bu zaman dilimi içerisinde söz konusu. Yine eğitimi ilgilendiren diğer bir konu da eğitim durumuna göre eşler arasındaki eğitim farkı. Erkeğin eğitim seviyesinin daha yüksek olduğu oran yüzde 38,7; kadının eğitim seviyesinin yüksek olduğu oran ise 16,7; 43 nokta ki her ikisinin de eğitim seviyeleri aynı tabii, bu toplam için. Bu benim özel de çalıştığım bir başlık olduğu için biliyorum. Aslında eğitim seviyesi yükseldikçe kadınlarda erkeklerin, daha doğrusu eşlerin eğitim seviyesi birbirine yaklaşıyor hatta kadınların eğitim seviyesi bir tık daha iyi olabiliyor.

Biraz da iş gücüyle ilgili bilgileri arz etmek isterim. Cinsiyete göre 15 ve daha yukarı yaştaki nüfusun istihdam oranı 2014 yılında kadınlar için bu oran 26,3 iken, 2023 yılına geldiğimizde bu oran 31,3 olmuş, erkeklerde de bir artış var 64,6'dan 65,7'ye çıkmış. Yani kadınlarda istihdam oranı erkeklere göre aynı zaman diliminde daha hızlı artmış durumdadır.

Yine, iş gücüne katılım oranı eğitim durumuna göre baktığımızda, kadınların iş gücüne katılım oranı yine yükseköğretim mezunlarında 68,9'a kadar çıkmış durumda. Eğitim seviyesi yükseldikçe, yine, iş gücüne katılma oranı da aynı seviyede, oranda doğru ilişkili olarak artıyor. Kadınların iş gücüne katılmasıyla ilgili önemli olan bir bilgi de... Aslında şu an sunmuş olduğumuz grafik 2 tane parçadan oluşuyor. Bir tanesi, hane halkında yani kadının yaşadığı hane halkında 3 yaşın altında çocuk olup olmama durumu, burada 25-49 yaş grubundaki kadına bakıyoruz, diğerinde de 3 yaşın üstünde çocuk olup olmama durumu. Eğer bir hanede 3 yaşın altında çocuk varsa kadınların istihdama katılma oranı 27,1; eğer 3 yaşın altında çocuk yoksa kadınların istihdama katılma oranı -2023 yılı rakamını söylüyorum yine- yüzde 58, yaklaşık burada 2 katına çıkmış durumda. Dolayısıyla, bu, çocuk bakımı veya çocuklara sunulacak hizmetler açısından da bir farklılık, farklı bir bakış açısına bizi götürüyor.

Diğer bir bilgi de, kazanç ve ücret farkıyla alakalı bir bilgi. Aslında, burada, şu an grafiği bir örnek üzerinden ben esasen şöyle izah edeyim: Kazançtaki yükseköğretim üzerinden gideceğim. Yükseköğretim mezunu bir erkek yükseköğretim mezunu bir kadına kıyasla yüzde 17,9 daha fazla kazançla sahip, ücret ve maaş farkında da yine benzer şekilde bir farklılık var. Lise mezunlarında erkekler kadınlara göre yüzde 20 daha fazla kazanç elde ediyorlar, grafiğimiz o şekliyle gösteriyor.

Yine, kazanç olarak bakarsak, yükseköğretim mezunu olanlar da hem erkek de hem kadın da hem kazanç hem ücret, maaş açısından bakarsak diğer eğitim durumlarına göre oldukça yüksek ama her eğitim durumunda erkekler kadınlara göre daha fazla kazanç elde ediyorlar ve daha fazla ücret veya maaş alıyorlar.

Yine, çalıştıkları sektöre göre değerlendirecek kadınları ve erkekleri, tüm sektörlerdeki erkekler çoğunlukla kadınlardan daha fazla ama ulaştırma ve depolama sektöründe kadınlar erkeklerden daha fazla yer alıyorlar, kazanıyorlar. Bir de elektrik, gaz, buhar kısmı birbirine çok yakın.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Ayaç, şimdi, bu rakamları böyle veriyorsunuz, çok teşekkürler, yani çok ilgilisi için -ki biz de ilgili olduğumuz için buradayız hepimiz- ancak yükseköğretim mezunu bir kadın çalışan ile bir erkek çalışan, ikisi de üniversite mezunu, aynı işe girdik, ben 100 lira alıyorsam, üniversite mezunu kadın 80 lira mı alıyor? Yani bu bağlantıları da kurarak mı açıklayacaksınız yoksa bunları sonra bizim sorularımıza mı bırakıyorsunuz? Açıklarken bunu da söylerseniz belki daha çok ilgi uyandırır, daha da dikkatle dinleriz. Böyle bir çalışmanız var mı, yok mu?

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Sayın Başkanım, buradaki, kazançlar için niteliği boyutunda analiz edilip değerlendirilmiyor tabii. İstihdamda mı? İstihdamda ve ne kadar kazanıyor? Yani işin niteliğine göre bakılıp ayrıca bir çalışma yapabiliriz, o da imkânlar dâhilinde.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ama onu yapmak daha anlamlı sonuç getirmez mi? Yani bir şirkette işe giriyor üniversite mezunu; aynı bölümden mezun, aynı üniversiteden mezun bir kadın aynı işe giriyor, yüzde 17,9 patron daha mı az veriyor sen kadının diye, onu anlamadım çünkü bu bağlantıyı bulmamız lazım bizim.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Mesela, eğitimde, Başkanım, düşünsenize hani öğretmenler arası böyle bir fark olduğunu ben düşünmemiştim.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Kamu sektöründe tabii aynı, bir farklılık yok yani o tarafta bir sıkıntı olmuyor. Burada, ücret tarafında ağırlıklı olarak 4/A SGK tarafında tabii, bu ücret farklılıkları oluşabiliyor.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ama kamu dışında da yani özel okulda çalışıyor desek onda da o kadar büyük farklılıklar çok...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Oluyor, oluyor.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Gerçekten ilginç.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Mesela bir kadın mühendis ile bir erkek mühendis eşit iş yapsalar da...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Aynı iş yerinde de olsa...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - ...aynı diplomaya sahip olsalar da aynı şirket olmasa bile aynı sektörün içerisinde farklı maaşlar alıyorlar.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ama aynı şirket...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - O zaman aynı şirket üzerinden gitmemiz lazım.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Aynı şirketten değil.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Nasıl oluyor o?

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Bu, bütün dünyadaki bir sorun, sadece Türkiye’de değil.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Kendi sektörümüzde de var.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ama gazetecilik...

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Evet, dünyada bu böyle bir şey, böyle maalesef. “Eşit işe eşit maaş” diye kadınlar kampanyayı bu yüzden yapıyorlar.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Yani Birleşmiş Milletler iki senedir 8 Martta bu sloganla çıkıyor, diyor ki: Tüm dünyadaki ortak sorunlardan biri bu, ayrımcılık meselesi.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Ama şu şekilde anlamamalıyız: Mesela bir A şirketi var, iki çalışanı var, biri kadın, biri erkek; ikisi Boğaziçi Üniversitesinden mezun, aynı işi yapıyorlarsa kıdemine göre fark olabilir ama aynı zamanda girdilerse eşit maaş alırlar fakat genele vurduğumuz zaman mesela diyelim ki mimarları ya da mühendisleri mukayese ettiğimiz zaman erkeklerin yüzde 20 daha fazla maaş aldığını şey yapabiliyoruz ortalamada...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ama şirket farkı diyorsanız o zaman bir fark yok orada.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Hayır, hayır genele vurduğumuz zaman...

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Ama bakın, özel sektör öğretmenlerinde bile bu var. Bir de artık şirketler şöyle yapıyorlar: Bire bir sözleşme imzalıyorlar “Maaşını asla söylemeyeceksin.” diyorlar ama yapılan istatistikler özel şirketlerde de öyle...

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Dünyada olan bir sorun zaten istatistiklere de yansımış.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Ve tüm dünyada böyle aynı işi yapsalar bile...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Aynı şirkette bile olabiliyor Sayın Başkan.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Yani patron “Ya, bu kadındır, sesini çıkarmaz, ona daha az, yüzde 18 daha az maaş vereyim” mi diyor? Yani o dürtüyü biz öğrenmek istiyoruz yani hani bu şiddete neden olan bir durum mu?

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Altında yatan...

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Şöyle: Cinsiyetçi rollerden çünkü ev içindeki bakım emeği de kadında olduğu için hem ev içinde işte, akşam yemek yapacak, şunu yapacak, bunu yapacak; kafasını buraya veremez. Yani cinsiyetçi iş bölümünün yansımaları ne yazık ki.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Çocuğu vardır, hamiledir, yeni doğum yapmıştır, emziriyordur.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Daha az ihtiyaç duyabilir, yani “evi geçindiren erkek” kafası, kadın o kadar ihtiyaç duymayabilir...

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Bu ama çok yaygın ve bilinen, eski bir şey; bizde de olması normal yani bütün dünyada böyle.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Sayın Başkanım, bunu zaten kadın-erkek eşitliği endeksimizin alt boyutlarından bir tanesi de para yani o para boyutunda o tarafa bakıyoruz. Burada, tabii, bu bağımlı değişken, yani elde edilen kazancı etkileyen çok sayıda bağımsız değişken var. Mesela, tecrübe bunlardan bir tanesi. Kadınlarımız özellikle son on-on beş, yirmi yılda istihdam piyasasına daha fazla katıldıkları için birçok sektörde çok daha fazla tecrübeli erkek var. Bu arada, bu veriler, Türkiye’deki bütün SGK’liler yani ücretli çalışanların tamamının verisi; bir anket verisi değil, bütün Türkiye’nin resmidir bu.

Sayın Başkanım, burada tecrübeden tutun hani birçok farklı kriter var, işin niteliğini ölçmek de tabii bire bir bizim açımızdan çok mümkün değil yani tamamını görebiliyoruz ama ayrı bir çalışma bunun için yapılabilir ama kadın-erkek eşitliği endeksinin altında para ve terfi gibi bazı kısımlar var, oralara gelince belki daha detaylı bakabiliriz o kısma.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Sayın Başkan, bunu incelemiştik biz, sanırım sizin yaptığınız araştırmada buna dair bir sonuç var. Yani özellikle üniversite mezunu kadınlarda istihdam oranı erkeklere göre daha yüksek -yani şunun sonucuna göre söylüyorum- ama orada da yine erkeklere nazaran kazançları düşük.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Kazançta düşük, doğru.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Yöneticiyi erkek yapıyorlar, söz Meclisten dışarı.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Bu, sizin yaptığınız araştırmada zaten görünüyor yani biz daha önce bunu...

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Bu, bugün yayımlandı. Taze taze firmandan çıktı, getirdik Komisyona arz ediyoruz.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Yok, yok; şu 2023’ten bahsediyorum, şundan bahsediyorum.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - 2023 olan, o 2023...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Yani İstatistiklerle Kadın, 2023.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Tamam.

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Orada, bir de şöyle bir şey olabilir: Yani bazı meslek gruplarında kadınlar daha yoğun çalışıyor ve o meslek gruplarında ücret daha düşük olabilir; hemşireler, öğretmenler gibi.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Dünyayla mukayese edince nasıl bu fark?

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Ondan genel ücret ve kazanç miktarını aşağı çeken unsurlardan bir tanesi de o olabilir. Başkanımın dediği gibi, tüm çalışanlar bu grubun parçası olduğu için kadın ağırlıklı meslek grupları toplamı aşağı doğru çekiyor olabilir.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Dünyayla mukayese ettiğimiz zaman bu kaç puan oluyor, öyle bir bilgi var mı acaba?

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Var, birazdan onları arz edeceğiz.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Bir şey söyleyeceğim, sözüm Meclisten dışarı, Türkiye'den de dışarı. Biz kırk yıl kadar önce Mülkiyede, birinci sınıfta istatistik dersi aldık. Profesörün adını da hatırlıyorum, Profesör Uğur Korum; Türkiye'nin en önemli istatistik uzmanlarından birisiydi. Bize ilk derste dedi ki: "Rakamlar yalan söylemez ama yalan söylenir." Biz o istatistik dersinde aynı Suç ve Ceza romanı gibi, olay Moskova'da geçiyordu hikâyesi gibi... Yani rakamları analiz etmek çok önemli bütün dünyada. Rakamların hangi açıdan bakarsak önemli? Matematiksiz bir dünya olması mümkün değil ama biz bunları sosyal sonuçlarına bağlayarak anlamaya çalışıyoruz yani sunumu biraz oraya doğru da yönlendirirseniz daha iyi olur.

Buyurun.

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Başkanım, devam ediyorum.

İş gücüyle ilgili diğer bir bilgimiz de cinsiyete göre, yine, kadın ve erkek ayrımında çalışma hayatında kalma süreleri. Yine, yıllara göre verilmiş bir bilgi, 2013 yılında kadınlar için çalışma hayatında kalma süresi 16,7 olan bu süre, 2023 yılında 20,2'ye çıkmış durumda; erkekler daha uzun süre kalıyorlar, kadınlar daha az süre kalıyorlar. Tabii, bunun birçok etkisi var; çocuk sahibi olma veya evlendikten sonra iş hayatının dışında kalma gibi unsurlar bunlardan bir tanesi. Mesela, biraz sonra, sunumumuzun sonlarında var, aile yapısı araştırmasından bir bilgi; gerçekten yani istihdam dışında kalmaya ilişkin farklı bilgiler var.

Diğer bir bilgi de ne istihdamda olan ne de eğitimde olan nüfusla ilgili, 15-24 yaş grubuyla ilgili. Yükseköğretim için hem erkeklerde hem de kadınlarda ne eğitimde ne de istihdamda olmayan nüfusun oranı birbirine yakın, yüzde 23 ila yüzde 33 arasında ama okuyamaz olmayan yani eğitim seviyesi düşüğe, özellikle kadınlarımız ne eğitimde oluyorlar ne de istihdamda oluyorlar. Yükseköğretimde bu seviye biraz daha düşük, yükseköğretimde bu oran 33,3'e kadar düşmüş durumda; 3 kişiden 1'i diyebiliriz.

Doğuştaki beklenen yaşam süresi. Yine, bizim her yıl sunduğumuz bilgilerden bir tanesi. Doğuştaki beklenen yaşam süresi her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de kadınlarda erkeklere göre ortalama beş yıl kadar daha fazladır. Kadınlarda 2013 yılında 80,7 olan bu rakam, 2021-23 dönemine geldiğimizde bir miktar düştü; hem pandeminin etkisiyle hem de depremin etkisiyle doğuştaki beklenen yaşam süremiz de bir miktar düşüşümüz oldu.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Kadınlar artı 5'ten mi düştü?

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Kadınlar için 2013 yılında 80,7 olan doğuştaki beklenen yaşam süresi 80'e düştü; erkeklerde de 75,3 olan rakam, 2013 yılından günümüze geldiğimizde 74,7'ye düştü. Beş yıllık bir fark vardır, bunun sebebi de erkekler daha düşük işlerde çalışır, sigara kullanır, alkol kullanır; aslında genel anlamda sağlıklı yaşam ve maruz kaldıkları riskler daha fazla olduğu için erkekler daha az yaşıyorlar ortalama olarak; beş yıllık farkın aslında temel sebebi budur. Çok konuşulur hep biz bu sunumu, slaytı açtığımızda ama sebebi böyledir.

Diğer bir bilgi de profesörlerimizin oranı. Bazı meslek gruplarında da bilgiler sunduk. Kadın profesörlerimizin oranı 2000'li yılların başında, 2000-2001 döneminde 24,8'ken günümüzde bu oran 34,6'ya kadar çıkmış durumda. Tabii iki cinsiyetin toplamı aslında 100'ü veriyor; erkekler kadınlarda çıktığı için erkeklerde de bu oran düşmüş oluyor yani 75,2'den 65,4'e düşmüş durumda.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Yani her 4 profesörümüzden 1'i kadınsa şu anda her 3 profesörümüzden 1'i kadın.

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Yalnız bu bilgi biraz yıllar itibarıyla değişse de aslında kadın ve erkek arasındaki ayrışımı çok net gösteren konulardan bir tanesi yönetici pozisyonundaki kişilerin oranı. Erkekler 2012-2023 yılları arası dönemde bir bilgi bu, erkekler her zaman ezici bir şekilde yönetici pozisyonundaki kadınlar açısından...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Doçentlikte kadın oranı daha mı yüksek? Şimdi, sadece profesörü söylersek olmaz; hani general olamadı, albaylıktan emekli gibi yani bu önemli. Şimdi, eğitim dünyasında profesörler yüzde 75'ten 65'e, yüzde 10 oranında düşmüş erkek profesörlerde; kadınlar 25'ten 35'e çıkmış, artmış. Peki, doçentlikte de takılıp kalıyor mu kadın hocalar? Yani biz onu nasıl anlayacağız?

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Ona ilişkin YÖK'ün verileri var. Tabii, biz oradan istifade edebiliyoruz, YÖK'ün istatistik portalı var. Son yıllarda doçentlikte de kadın ve erkek arasındaki denge birbirine çok yakın seyrediyor yani hemen hemen eşitlik var.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Erkek mi fazla?

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Yok, eşitlik var.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Ama kadınlar da daha hızlı profesör oluyor, anladığım doğru mu? Doçentlikte eşitsizler... Çünkü profesörlükte daha fazlalar değil mi, öyle mi?

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Yok, yok, erkekler daha fazla.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Erkekler daha fazla ama doçent olan kadınların sayısı çok hızlı artıyor, alttan yüzde 50'lik bir kitle geliyor, orada bir denge var, 50'ye 50 gittiği için. Yukarıdan emekli olanlar çıktıkça sistemden, aşağıdan 50'ye 50 dengesi kadınları yavaş yavaş yukarı doğru götürüyor yani yaklaşık otuz sene sonra burada profesör oranlarının da birbirine eşit olduğunu görüyor olacağız Türkiye'de.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Burada doktora oranlarını da keşke bilebilseydik, doktora oranları bence daha önemli çünkü profesör olmaları için mutlaka bir üniversitede istihdam edilmeleri gerekiyor ve üniversitelerde tercihler de genelde erkeklerden yana oluyor. Bilmiyorum, ben öyle düşünüyorum, o da bir gerçek bence. O yüzden, orada kalanlar da olabilir yani doktora da kalıp, iş hayatına atılıp akademik şeyine devam edemeyen insanlar, kadınlar da vardır diye düşündüm. Keşke onu da bilebilseydik çünkü üniversiteler de kendi tercihleri arasında ilanlara çıkarken belki öyle bir ayırım yapıyor olabilirler, bilemiyorum yani.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Doktorada slaytlarımızın birinde var, 60'a 40, yüzde 60'ı erkek, yüzde 40'ı kadın.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Aslında daha iyi bir rakam o zaman ona göre bakarsak çünkü diğerinden daha iyi.

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Sayın Başkan, o bilgide yer alan aslında çalıştığımız bir bilgi ama sunumda çok fazla şeyi öncelikleyemediğimiz için onu buraya koymadık. Aslında hem doçent hem öğretim görevlisi, hatta daha farklı kadrolar için de üniversite eğitim sistemi içerisinde yer alan grup için de o bilgi var, çalıştığımız bir bilgi ama biz sadece profesörleri koyduğumuz için şu an size bu oranı söyleyemiyoruz ama var, çalışıyoruz yani onu da.

En son bu slaytta kalmıştık, yönetici pozisyonundaki kişilerin oranı. Erkeklerin oranı yüzde 80,9 2023 yılında, kadınlar için 19. Bu oran 2012'ye göre yaklaşık yüzde 50 oranında artmış durumda ama her yıl içinde kadınlar için bu oran artmış da olsa erkeklerin lehine.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Bir şeyi sorabilir miyim? Bu karar alma süreçleri derken -işte Meclis, yerel yönetim- ne yani bu "karar alma süreçleri" diye tanımladığınız birimler neler?

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Yönetim kurulu, kurul üyeleri var, belediye meclis üyeleri var; bu gruptan bahsediyoruz.

Bir de Meclisteki temsil oranını söylemek isteriz. 1965'li yıllarda 1,8'miş kadın vekillerimizin oranı, 2011 yılından sonra bir artış, hani orada bir kırılma var, artmaya başlamış ve günümüzde yüzde 20'lere yaklaşmış kadın vekillerimizin oranı ama hâlen erkek vekillerimizin oranı oldukça fazla, 4 kat daha fazla erkek vekilimiz var.

Aslında, önemli olduğunu düşündüğümüz bilgilerden bir tanesi de ilk evlenme yaşı, ortalama ilk evlenme yaşı. 2001 yılında kadınlar için 22,7 olan bu oran, günümüzde 25,7'ye kadar çıkmış durumda. 2001 yılında erkekler için 26'ydı, bu oran erkekler için de 28'e çıkmış.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Burada önemli bir husus daha var; evliliklerde ilk yaşta kadın ve erkek arasındaki yaş farkı 2001 yılında 3,3 yani erkekler kadınlardan yaklaşık 3,5 yaş daha büyük olurken günümüzde bunun da birbirine yakınsamaya başladığını görüyoruz. Orada yüzde 30'luk bir daralma var yani yaşlar birbirine daha da yakınsıyor.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Yalnız resmî nikahlı olanlardan bahsediyoruz.

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Tabii, kesinlikle.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Devlet kayıtları tamamen.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - "Erken yaşta evlilik" diye de bir problem var ya, burada aslında resmî olarak nikâh olmuyor ama fiilen o şekilde yaşıyor. Bu anlamda da hani o da başka bir istatistik başlığı olarak araştırılsa çok iyi olur aslında.

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Aslında onunla da alakalı yapılan çalışmalar var Sayın Vekilim. Aslında buradaki önemli bir husus hem erkekte hem kadında bu ilk ortalama evlenme yaşı ilerliyor. Bunun farklı etkileri de var yani doğurganlık yapımıza da sirayet eden bir durum aslında bu.

Erkeklerde ilk evlenme yaşının en yüksek olduğu il -ortalama ilk evlenme yaşını söylüyorum- Tunceli. Erkekler için bu rakam 28,3 Türkiye genelinde ama bu Tunceli'de 31'li gruplara kadar, 31 yaşın üzerine kadar çıkmış durumda. Yine, Rize ve Artvin tarafında biraz yüksek, Orta Anadolu ortalama ilk evlenme yaşının erkeklerde düşük olduğu bölgelerden bir tanesi. Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu'nun bazı illeri de yine bu grupta. İlleri teker teker rakamlarıyla söyleyip boğmak istemiyorum. Kadınlar için ilk evlenme yaşımız ortalama 25.7. Yine Tunceli ortalama ilk evlenme yaşında en yüksek olan il. Rize, Artvin, Trabzon gibi iller de yüksek. Erkekte olduğu gibi yine Orta Anadolu'nun bir kısmı, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu'da bazı iller yine kadınlarda da ortalama ilk evlenme yaşının düşük olduğu iller.

Şimdi, bir bilgi de bu kendini güvende hissetme, şiddetle ilgili olanlardan bir tanesi cinsiyete göre bireylerin yaşadığı çevrede gece yalnız yürürken kendini güvende hissetme durumu. 2004 yılından 2023 yılına kadar bir seriyi içeriyor bu grafik şu an. 2004 yılında kadınların yüzde 37'si kendini güvende hissederken bu oran 2023 yılına gelindiğinde yüzde 56'ya çıkmış durumda. Erkeklerin de kendini güvende hissetmeme durumu söz konusu ama erkekler kendilerini daha fazla güvende hissediyorlar kadınlara göre, yüzde 75. 2022 ve 2023 yıllarında yani 2021'den sonra kadınların kendini güvende hissetme oranında ciddi bir artış var; son iki yılda yüzde 48'den yüzde 56'ya çıkmış durumda.

Diğer bir bilgi de gece evinde yalnızken kendini güvende hissetme durumu. Bu dışarıdakine göre daha iyi sonuçlar içeriyor; 2004 yılında erkekler yüzde 66 iken kadınlar 75; biraz daha birbirlerine yakın değerler. Bu oran kadınlar için 83'ün üzerine kadar çıkmış durumda, erkeklerde de 90; yine birbirine... Yani evde kendilerini daha güvende hissediyorlar ama güvende hissetmeyen bir grup da var.

Biraz önce gündeme gelen konulardan biriydi aslında yasal evliliklerle ilgili konu. Bu sürdürülebilir kalkınma göstergelerinde yer alan Amaç 5'in altındaki bir alt gösterge; 20-24 yaş grubunda olup 18 yaşından önce evlenmiş kadınların oranını gösteriyor bu. 2010 yılında 8,2 iken bu oran 2023 yılına geldiğimizde hızlı bir düşüş gösteriyor, 3,1'e kadar düşüyor. Tabii, dediğiniz gibi sayın vekilim, bu idari kayıt yani yasal evlilikler ama hane halkı araştırmalarında idari kayıt ayrımı olmaz, ben kendim benzer bir oranı bu yasal medeni durum ayrımı olmaksızın çalıştığımızda yine aynı rakama ulaştığımızı söyleyebilirim. Dolayısıyla, burada yasal evlilik veya yasal olmayan evlilik bu göstergedeki oranı değiştiren bir unsur değil gibi görünüyor, birbiriyle uyumlu olduğunu söyleyebiliriz. Aslında bizim son dönemde önemseydiğimiz, üzerinde de yoğun olarak çalıştığımız, oldukça da fazla emek harcadığımız çalışmalardan bir tanesi Kadın Erkek Eşitliği Endeksi. Bu endeks, Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü var (EIGE), bu EIGE tarafından Avrupa Birliği ülkeleri için hesaplanmış, biz de kendi ülkemiz için, kendi resmî verilerimizle... Çünkü bu EIGE'de farklı çalışmalardan ve Türkiye'de de farklı araştırma şirketlerine yaptırıldıkları ve çok düşük örneklem hacmiyle elde ettikleri veriler üzerinden bilgiler üretmeye çalışıyorlar. Dolayısıyla, şu anda biz bunu kendimiz kendi hane halkı araştırmalarımızdan ve kendi idari kayıtlarımızdan elde ettiğimiz bilgilerle resmî olarak hesaplamaya çalışıyoruz. Karşılaştırılabilir bir endeks olacak. Tabii, bu konu başlığında geliştirilecek politikalarda, planlarda ve programlarda da çok etkin bir şekilde kullanılacak bir endeks değeri olacak ve bu endeksi belli periyotlarla üreteceğiz ki yıllar içerisinde de hem alt bileşenler anlamında hem de toplam olarak ülkemizde nasıl bir değişim oluşmuş, bunu daha net bir şekilde görmüş olacağız. Bununla ilgili 2023 yılında bir pilot çalışma yaptık, pilot çalışmanın sonuçlarını aldık. Aslında ben şimdi biraz sonra o pilot çalışmanın sonuçlarını söylüyor olacağım. Bu çalışmayı yaparken ilgili Bakanlığın, Aile Bakanlığının Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüyle de iletişim hâlinde olduk. Şu an söyleyeceğim rakamlar, pilot çalışmanın sonuçları, resmî rakamlar gibi, yayımlanmış rakamlar gibi düşünmeyelim ama -Başkanımızın söylediği gibi- altı ay içerisinde, 2024 yılı için hesaplanmış gerçek değerleri de paylaşıyor olacağız.

Şimdi bu endeks 2013-15-17-19 yıllarında iki yılda bir hesaplanmış Avrupa Birliği ülkeleri için, 2020'den 24'e kadar da yıllık hesaplanmış. 6 tane ana başlığı var: İş, para, bilgi zaman, güç ve sağlık altında; 31 tane de alt göstergesi var. 0 ila 100 arasında puan alıyor, 100 alan bir ülkenin her alanda kadın ve erkek arasında eşitliğe ulaştığı anlamını taşıyor. Aslında bu endeks hesaplanırken endekse girdi olan tüm muhatap ülkeleri karşılaştıracığımız için burada tüm ülkeleri değerleri birbiriyle göreceli etkinlikleri açısından değerlendiriyorsunuz ve endeks değerini o şekilde hesaplıyorsunuz. Elde ettiğimiz endeks değeri, Avrupa Birliği ortalamasını söyleyeceğim önce, 70, Türkiye için 52,3. Endeks değerinin yüksek olduğu ülke de İsveç, biz oldukça iyi değiliz ama...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Alt sınırdayız, Avrupa'nın alt sınırını oluşturuyoruz.

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Evet, iyi değiliz.

Bahsetmiş olduğum alan adları, bu 6 tane alan adında da Türkiye ile Avrupa Birliğinin ortalamasını karşılaştırıyoruz. Para -Başkanımın dediği gibi- farklı sektörlerden, farkların çok olduğu sektörlerden. Bilgi iyi, aynı seviyede; Avrupa Birliğiyle aynıyız ama diğer alt bileşenlerde sağlıkta da yakınız ama çoğunlukla neredeyse tamamında Avrupa Birliği ortalaması bizim endeks değerimizden daha yüksek. Birçok alanda, tüm alanlarda çalışılması lazım.

Yine, bir endeks çalışmamız daha var, Aktif Yaşlanma Endeksi. Aslında burada yaşlanmayı ölçüyoruz ama cinsiyetlerin de nasıl yaşlandığının önemli olduğunu düşündük, o yüzden bu endeksi de koymak istedik. Yine, bu da Avrupa Birliği Ekonomik Komisyonu tarafından Avrupa Birliği ülkeleri için hesaplanıyor. Biz bir önceki endekste olduğu gibi kendi verilerimizle bunu yapmaya çalıştık, bununla da ilgili bir pilot çalışmamız var. Burada 4 bileşen var, 22 gösterge vardır. Burada da Aktif Yaşlanma Endeksi'nde de biz yine Yunanistan'a yakın seviyedeyiz, Yunanistan da bizim gibi, Hırvatistan da bizim gibi ama Avrupa Birliği ortalaması 35 iken bizim ve Yunanistan'ın endeks değeri 27 civarında. Burada esasen Aktif Yaşlanma Endeksi'nde -biraz önce söyledim- erkek ve kadın arasındaki fark nasıl? Yani toplam endeks değeri açısından baktığımızda erkeklerin endeks değeri 32 çıkarken kadınlar için endeks değeri 23 çıkıyor yani erkeklerin endeks değeri 9,1 puan daha fazla. Bunun en çok etkisini istihdamda görüyoruz; ileri yaş gruplarındaki, 55 ve sonrası yaş gruplarındaki kadın istihdamında çalışılması lazım. Toplumda katılımı iyiyiz. Diğerlerindeki farkımız çok fazla değil. İyileştirilmesi gereken alanlar burada da var.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Sayın Başkanım, bu endekse özellikle dikkat çekmek istiyorum. Malumunuz olduğu üzere, nüfusumuzun yüzde 10'u 65 yaşın üzerine çıktığı için artık Türkiye "çok yaşlı ülkeler" statüsüne girmiş durumda. Yıllarca genç nüfusumuz ve demografik fırsat penceresinden avantajını kullanma babında hep konuşurduk ama artık o demografik fırsat penceresi çok hızlı bir şekilde kapanmakta. Bugün itibarıyla, yüzde 10 65 yaş üstü nüfusumuz var ancak daha birkaç ay önce yapmış olduğumuz yeni nüfus projeksiyonlarında şöyle bir durumu da görmüş durumdayız: Türkiye'nin beş yıl önce nüfus projeksiyonunda "kötü senaryo" dediği senaryomuz şu an ana senaryo oldu. Şu an "kötü senaryo" dediğimiz senaryo eğer beş yıl sonra, on yıl sonra ana senaryoya dönerse şöyle bir durumla karşı karşıya kalacağız: Bugün doğan bir çocuğumuz, evladımız 75 yaşına geldiğinde nüfusu 54 milyona düşmüş, yarısı 65 yaş üstü olan bir toplumun ferdi olacak. Şimdi, buradaki kadını tek başına, 75 yaşına gelmiş, yarısı yaşlı olan bir toplumun içerisinde nasıl olacak? Onun için, bu Aktif Yaşlanma Endeksi hakikaten çok önemli. İstihdam boyutu önemli çünkü tamam, 65 yaşını geçtik ama evde yalnız mıyız, topluma katılabilir miyiz? İstihdam burada neden bir alt bileşen? Çünkü istihdamda olan 50-55 yaş üzeri bir fert aslında topluma da katılıyor, gelir seviyesi bir miktar daha artıyor, daha müreffeh bir yaşlılık dönemi geçirme ihtimali oluyor.

Aynı zamanda, yaşlı kadınlarımızın bağımsız, sağlıklı ve güvenli yaşam durumları nasıl, bunları ölçüyoruz ilk defa. Kapısını çalan var mı? Durdurdu soran var mı? Bunlara da tabii, aktif yaşlanma... Yaşadığı çevre o yaşlı teyzemizin hakikaten yaşamına elverişli mi? Tamam, 30 yaşındayken o evi aldı, şu anda da kira ödemiyor, duruyor. Yaşlılarımızın, özellikle kadınlarımızın yüzde 85'i aslında kendi evinde oturuyor, kira ödemiyor ama 5'inci kattan ev aldı, ev asansörsüz, bunlara da bakıyoruz Sayın Başkanım yani bulunduğu çevre o yaşlı kadını hakikaten o yaşlılığını idame ettirebilme noktasında ne durumda? Bunlara da bu endeksin içerisinde bakıyoruz. Bu endeks hakikaten Türkiye'nin gelecek yıllarda çok konuşacağı bir endeks ve kadın-erkek boyutunda da kadınların özellikle istihdam tarafındaki geri kalma durumu, 50-55 yaşından sonra yalnız kalıyorsa zor bir yaşlılık dönemi ve bir nevi toplumsal, sosyal dışlanmayla karşı karşıya kalma durumunu ortaya koyuyor bu endekste.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki, yaşlandıkça nüfus, şiddet azalıyor mu? Mesela, gençlerin birbirine şiddet uygulaması ile 60-70 yaşında yaşlanmış birisinin şiddet uygulaması arasında fark yok mu? Yani oradan da bir sonuç çıkmaz mı?

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Bu da özellikle kadın boyutunda, özellikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıyla birlikte şu an yürütmekte olduğumuz Türkiye kadın ve aile araştırmasında bu soruların cevabı da yer alacak. Yani yaş gruplarına göre kadınların şiddete maruz kalma durumları da Mayıs ayında inşallah kamuoyuyla paylaşılıyor olacak Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Teşekkürler.

Biraz süremizi aştık, araya sorular da girdi ama toparlarsanız... Asıl bundan sonraki sayfalar daha önemli galiba, şiddet sayfaları orada.

Buyurun Sayın Aytaç.

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Son şunu söyleyeceğim Başkanım, bahsettiğimiz kısma geçeceğiz.

Başkanıma ilave olarak, doğuştan beklenen yaşam süresini söyledik ama bir de kadınların ve erkeklerin sağlıklı yaşam süreleri var. Erkekler kadınlara göre daha sağlıklı yaşıyorlar yani sağlıklı yaşadıkları süre daha uzun; daha az yaşıyorlar ama daha uzun, sağlıklı yaşıyorlar. Kadınlar da uzun yaşıyor ama sağlıklı yaşadıkları süre daha kısa. Dolayısıyla Başkanımın söylediği düşük doğurganlık durumunun gerçekleşmesi hâlinde yaşlı nüfusumuz çok artıyor olacak, sağlıksız bir kadın nüfus büyüklüğü olabilir. Bu da kadınlara yönelik ilave bakım politikalarının geliştirilmesi için önemli diye düşünüyoruz; bu, bence çok önemli bir konu. Sadece şiddet olayıyla bakıyoruz ama bakımı da önemli bir konu. Çok büyük ve sağlıklı olmayan bir kadın nüfusla karşı karşıya kalabiliriz.

Benim anlatacağım, söyleyeceğim kısımlar bu kadar Sayın Başkanım. Bundan sonraki kısmı, kadına yönelik şiddet, araştırma ve sonrası kısmını Sosyal İstatistikler Daire Başkanımız Turgay Altun Bey anlatıyor olacak.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Turgay Altun Bey, buyurun.

3.- TÜİK Sosyal İstatistikler Daire Başkanı Turgay Altun'un, TÜİK'in hâlihazırda yürütmekte olduğu Türkiye Kadın ve Aile Araştırması ve diğer çalışmaları hakkında sunumu

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Sayın Başkanım, Sayın Başkan Vekilim, değerli vekiller, kıymetli hazırun; ben de sunumun bundan sonraki kısmında hızlıca hâlihazırda yürütmekte olduğumuz Türkiye Kadın ve Aile Araştırması'ndan bahsedeceğim. Araştırmamız Başkanımızın da bahsettiği gibi öncelikle 2008 ve 2014 yılında uygulanmıştı. 2024 uygulamasının da şu anda hâlihazırda alan çalışmasını yürütmekteyiz. 31 Ocak tarihi itibarıyla alan çalışması tamamlanmış olacak ve mayıs sonu itibarıyla da inşallah, sonuçları kamuoyuyla paylaşacağız.

Burada ben hızlıca geçmek isterim. Çalışmamız, yine, öncekilerde olduğu gibi hem Türkiye düzeyinde hem de bölgesel düzeyde yani 12 bölge dediğimiz, bizim, İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırma'mız vardır. 12 bölge düzeyinde yayınlanacak, 22 bin haneyle görüşeceğiz; her haneden 1 fertle görüşüyoruz. Yani bir kadın fertle, 15-59 yaş arası, Türk vatandaşı bir kadınla görüşme yapıyoruz hâlihazırda. Burada çalışmamızın en önemli hususlardan bir tanesi hanedeki kadının yazılım tarafından rastlantısal olarak seçilmesi yani haneye gidiyoruz, öncelikle ailedeki hane sorularını da aldıktan sonra yazılım tarafından hanedeki fert seçiliyor ve o fertle kadın anketör aracılığıyla doğrudan ayrı bir odada anket yapılmış oluyor. Bu şekilde anketin güvenliğini sağlayacağımızı düşünüyoruz. Buradaki önemli hususlardan bir tanesi çalışma 4 paydaş tarafından yürütülüyor. Yani burada TÜBİTAK, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Marmara Üniversitesi ve TÜİK'in eş güdümlüyle çalışmayı yürütüyoruz.

Önceki çalışmanın sonuçlarına sonuçlara bakarsak; eşi ya da birlikte olduğu erkek tarafından fiziksel veya cinsel şiddete uğramış kadınların oranına baktığımız zaman, burada yüzde 35 civarında bir şiddet oranı görüyoruz fiziksel tarafta. Burada tabii iki farklı soru soruyoruz "Hem son on iki ayda hem de yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel ya da cinsel şiddete uğramış mı?" bu kadınlar diye. Hepsinde de 2008'e göre 2014 yılında azalma olduğunu görebiliyoruz. Tabii, üzerinden on yıl geçti, 2024 sonuçlarında da inşallah, bu sonuçları görmeyi arzu ediyoruz.

Yine, şiddet oranına baktığımız zaman, burada, özellikle eğitim... Her eğitim kademesinde şiddet olduğunu görüyoruz aslında ama eğitim kademesi yükseldikçe şiddet oranının azaldığını görüyoruz burada. Yani kadınlarımız aslında eğitim aldıkça zaten son yıllardaki gelişimi görmüştük, aslında yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel veya cinsel şiddet almış olma durumu düşüyor ama yine de...

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Küçük bir şey söyleyebilir miyim izninizle?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Tabii ki...

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Dünyada da bu tür istatistikler eğitime göre böyle deniyor ama şöyle bir şey de var -yani üniversitedeki gayriresmî araştırmalarda falan- eğitim düzeyi artıkça başvuru mekanizmalarına kadınlar başvurmuyor çünkü toplumsal olarak statüsü gereği buna başvurmayı tercih etmiyor gibi bir şey var. Bu nasıl ölçülür bilmiyorum ama bu da araştırmalara dâhil edilmeli çünkü başvuru mekanizmalarını kullanmadığı için düşükmüş gibi görünüyor ama dünyada falan çeşitli araştırmalar aslında yüksek eğitime sahip olanlar arasındaki cinsiyetçi şiddet meselesi bayağı bayağı yüksek diye veriler de var; sadece bunu söylemek istedim.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Teşekkür ederim.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Çok teşekkür ederiz.

Burada önemli bir husus, tabii, bu resmî başvurular tarafında böyle. Bizim çalışmanın özeli şu, biz resmî başvurulara değil direkt rastgele seçilmiş bir haneye gidip o anda yine uygulama tarafından rastgele seçilen bir hanımefendiyle anketörümüz bire bir, bir odaya geçerek görüşme yapıyor, dolayısıyla burada kişinin ismi belli olmuyor. Orada hakikaten anketörlerimiz bazen o kişiyle oturup ağlıyorlar çünkü dertlerini anlattığı zaman insanlar... Orada beyan etmeme durumu çok olmuyor çünkü isimleri gizli.

ELİF ESEN (İstanbul) - Burada bir standart sapma öngörünüz var mı? İsimleri gizli de olsa kadınlar daha sonra deşifre olabileceklerini düşünerek bunu ifade etmekten kaçınabilirler.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Şimdi, mutlaka bölgesel farklılıklar da olabilir ancak bizim anketörlerimiz sürekli hane halkı çalışmaları yaptıkları için haneye... Bölgesel olarak da anketörlerimiz, istihdam edilenler o bölgede yaşayan insanlar arasında, dolayısıyla her bölgenin yapısını bilen insanlar. Bir haneye gittiklerinde ferde nasıl yaklaşacaklar, hane halkı reisine nasıl yaklaşacaklar ve hanedeki diğer fertlere nasıl yaklaşip bu soruların cevaplarını alabilecekler, onları biliyorlar; o konuda tecrübemiz olduğu için orada da minimize edeceğimizi düşünüyoruz standart sapmayı.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Başkan, şimdi, şiddet uygulanan bir eve gitti diyelim anketör, adam zaten vahşinin biriyse karısına ya da şiddet uygulanan kızıyla bir odaya girip anketör kadın bile olsa sorulara cevap versin diye izin veriyor mu? Yani o zaman şiddet uygulamayacak kibar bir adam olması lazım, şiddet uyguluyorsa sanki mantıken buna izin vermiyordur gibi bir anlam çıkıyor eğer böyle bir şey varsa harika yani adam "Anket sorularına cevap versin eşim." diyor mu yani nasıl sağlıklı oluyor bu, anlamadım ben.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Başkanım şöyle: Bizim soru kâğıtlarımızda genel olarak tüm uygulamada iki soru kâğıdına...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Soru kâğıtlarına gelmeden...

Kapıyı çaldınız, girdiniz içeri, şiddet uygulayan bir adam çıktı karşınıza. Karı koca değil mi? Yalnız yaşayana mı soruluyor. Şimdi, bir aileye gittiniz, haneye -biz de gidiyoruz seçim çalışmalarında ziyaretlere, ekip hâlinde partiden, her parti gidiyor- kapıyı çaldık, birisi açtı kapıyı, adam açtı, siz ne diyorsunuz mesela? Ya, siz hoş, güzel sözler söylüyorsunuz; "Kusura bakmayın, işte, rahatsız ettik, geldik, eşinizle anket yapalım." dersiniz adam izin veriyor mu şiddet uygulayan bir adamsa?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Başkanım, şöyle: Bizim hane halkı anketlerimizde öncelikle hanelere mektup ve SMS gider yani tüm hane halkı listesindeki kişilere böyle bir anket yapılacak diye önceden bilgi gider. Daha sonra da anketör gittiği zaman... Bahsettiğim gibi zaten çalışmanın adı "Kadına Yönelik Şiddet Araştırması" olsa da biz alanda buna, Türkiye Kadın ve Aile Araştırması yani kadınların sorunları, aileden beklentileri gibi bir imaj yaratacak şekilde, şiddetten kaçınmak nedeniyle böyle bir isim tercih ettik.

Şimdi, anketlerimiz iki temel bölümden oluşur: Hane soru kâğıdı, fert soru kâğıdı. Hane soru kâğıdını hane halkı reısından ya da hanedeki bir fertten alabiliriz ancak fert soru kâğıdına geçtiğimiz zaman kadınlara ayrıca görüşüyoruz, orada uygulamada böyle sorunlar oluyor ama biz bunu şöyle çözüyoruz yani anketörlerimiz cevapsızlık girse bile daha sonra telefonla o ferde ulaşıp onu yalnız yakaladığı zaman ya da işte, başka bir yan komşuya çağırarak -çünkü biz blok olarak seçeriz, mesela, bir apartmanın tamamına anket yaparız- ya da işte, uygun olduğu bir zamanda anketörümüzü arayarak biz bunları takip ediyoruz. Tabii ki hane halkındaki kadına da bir zarar gelmeyecek şekilde bunu yapıyoruz yani sonuçta burada önemli olan hanedeki ferdin sağlığı ve esenliği, o yüzden anketi uygulayacak şekilde biz bunu takip etmeye çalışıyoruz bu şekilde.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ama bunu hissettirmeden bir yığın akademik anket türleri, araştırma türleri var. Soruları soruyorsunuz, karşınızdaki ne olduğunu bile anlamadan siz sonuçları alabiliyorsunuz, akademik çalışmada var bu, polis sorgulamasında var; birçok yerde, mesela, doktor sorgulamasında var, hasta hastalığını anlatıyor ama başka bir hastalığı var, doktor onu anlıyor. Mesela, bu tür uygulamayla, siz genel nüfus sayımında soruların arasına bunları yerleştirip adamı da rahatsız etmeden, kimse de fark etmeden sorsanız, soruların arasından çapraz sorgu... Mesela, psikolojik test deneylerinde 900 tane soru soruluyor, soruyu cevaplayana kadar denek bunalıyor. Şimdi, onlardan da başka sonuçlar çıkıyor, psikolojik araştırma yöntemleri var yani kapıyı çaldık, adama bunu dedik... Sonra kadına "Ya, telefonunu ver, adam yokken komşuya gel." Ben anlamadım yani biraz tuhaf olmadı mı?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Sayın Başkanım, 2000 yılından itibaren genel nüfus sayımlarını kaldırdık biz, artık bu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'yle tamamen kayıtlardan gidiyoruz.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Neye göre seçiyorsunuz? Anket yapacağımız yerleri hangi bilgi doğrultusunda belirliyorsunuz?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Biliyorsunuz, bizim Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nde tüm Türkiye'deki fertlerin ve hanelerin listesi bulunmaktadır. Orada bu anket için 15-59 yaş kadın bulunan fertlerin olduğu haneler seçildi rastlantısal olarak, olasılık olarak tüm haneler eşit olasılıkta. Bu şekilde seçildikten sonra da her bölge müdürümüz kendi uygulamasını kendi...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Yani eğitim mi, daha önce şiddete yönelik bir ihbar falan mı?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Yok, tamamen rastlantısal.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Kapsamlı bir anket yapıyorsunuz, soruları da sizin anlayabileceğiniz, sorduğunuzun tam teşekküllü hani yanındakilerin algılayamayacağı şeyde yapıyorsunuz.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Yanında hiç kimse olmuyor, bire bir görüşme.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ya da şöyle sorsak, diyelim ki -ben biliyorum, öğrencilik yıllarında çalışan, anketörlük yapan arkadaşlarım da vardı, hepsi tabii ki profesyonel bir şekilde yürütülüyor ama- bütün her şeyi planlayıp gitti, anketör beklenmeyen bir durumla karşılaştı Başkanımızın belirttiği gibi, orada iptal ediyor, belki sayıyı bulmak için ekstra herhâlde devam eden başka anketler mi yapıyor?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Yok ikame uygulaması yapmıyoruz yani o hanede yapılmadıysa cevapsızdır ve biz onu artık göz ardı ederiz.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Yani böyle bir durumla karşılaşırsa iptal ediyor.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Evet, cevapsızlık diyoruz biz buna, haneden cevap alamıyoruz. O bahsettiğiniz ikame uygulaması yani başka bir fert ve haneyle ikame, onu yapmıyoruz, kurumsal olarak, böyle bir karar olarak sadece çerçevede kim çıktıysa, hangi hane çıktıysa o hanede anket yaparız, eğer cevap anlamadıysak da cevapsızlık...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki.

Biraz sizin yöntemimize girdik ama biz sonuçlarla daha çok ilgileniyoruz.

Buyurun.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Bir sonraki sonucumuz da yine sonraki on iki ay içerisinde eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel, cinsel veya duygusal şiddete maruz kalan kişilerin oranı. Burada da aslında 15-24 yaş grubundaki kadınların duygusal şiddete ve tüm şiddet türlerinde daha yüksek olduğunu görebiliyoruz. Aslında, Başkanımızın da bahsetmiş olduğu gibi, yaş grup yükseldikçe birazcık bunun azalmış olduğunu görüyoruz, daha genç yaş gruplarında daha çok şiddet görülüyor.

Son olarak, diğer bazı çalışmalarımızdan bahsetmek isterim. Mesela, Türkiye Aile Yapısı Araştırmamız var, her beş yılda bir Aile Bakanlığımızla birlikte uyguladığımız bir çalışma bu. Son olarak 2021 yılında uygulanmıştı, 2026 yılında da inşallah, tekrar bunun alan uygulamasını yürüteceğiz.

Burada bazı çarpıcı sonuçlar var. Şimdi, hanelere baktığımız zaman, genellikle yemek yapma gibi, çamaşır yıkama gibi, dikiş gibi, sofranın kurulup kaldırılması gibi, çay servisi gibi unsurların, bu faaliyetlerin daha ziyade kadınlarımız tarafından yürütüldüğü ancak tamirat işleri gibi, faturaların ödenmesi gibi parasal veya fiziksel işlerin de erkekler tarafından yürütüldüğü görülmekte. Bu da bizim toplumsal yapımızın bir tezahürü olarak sonuçlara yansımış durumda.

Yine, Aile Yapısı Araştırmamızda kadın ve erkekler sorduğumuz soruların bir ayrımı var. Genellikle aslında çok büyük fark görmüyoruz yani kadınının yeri kadında da erkekte de aynı şekilde olduğunu görebiliyoruz.

Yine, bir diğer araştırma da Zaman Kullanım Araştırması, bu daha önce 2006 ve 2015 yılında yaptığımız bir çalışmaydı, 2025 yılının Ocak ayı itibarıyla tekrar bunu yürüteceğiz. Burada, kadın ve erkek ayrımında, kişilerin hangi işle iştigal ettiklerini, zamanlarını nasıl geçirdiklerini öğrenmiş oluyoruz. Burada, yine, işte, ev işleri, çocuğa bakım, engelli ve yaşlı bakımı, çalışma süresi gibi faaliyetlerin daha ziyade kadınların üstünde mi yoksa erkeklerin üstünde mi olduğunu, bunu görmüş olacağız.

Bizim sunumumuz bu kadar, arz eder, teşekkür ederim.

Saygılarımla.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Altun, çok teşekkür ederiz.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A.- Görüşmeler

1.- TÜİK Başkan Yardımcısı Furkan Metin, Demografi İstatistikleri Daire Başkanı Metin Aytaç ve Sosyal İstatistikler Daire Başkanı Turgay Altun tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Şimdi, soru-cevap bölümüne geçiyoruz. Komisyonumuzun çalışma usulünü arkadaşlarımız, değerli katılımcılar, milletvekillerimiz biliyor; size de hatırlatmak için... Soruları ve görüşleri alıyoruz, sizlerden de toplu yanıt rica edeceğiz; Sayın Başkan Yardımcısından rica edeceğiz ama isterse sizlere de söz verebilir. Genellikle beş dakika içinde sorularımızı ve görüşlerimizi bildiriyoruz.

İstem sırasına göre sorulara yer vereceğiz.

Sayın Saki, buyurun.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Merhaba.

Öncelikle sunumlar için gerçekten çok teşekkürler.

Cinsiyetlendirilmiş istatistikleri bu kadar ayrıntılı görmek gerçekten iyi oldu durumu görmek açısından ama bütün verilere baktığımızda, ne yazık ki kadınlar için olumlu bir şey düşünmek çok mümkün olmuyor çünkü hemen hemen bütün verilerde toplumsal yaşamda kadınların ne kadar ikinci planda kaldığı, şiddete açık olduğu görülüyor. Olumlu görünen uzun ömür meselesinde ise -demin TÜİK görevlisi arkadaşımız söyledi- onda da sağlıklı yaşam kısmı kadınlar aleyhine -daha kısa- yine uzun ömürlü olmalarına rağmen.

Şimdi, bu toplantılarımızda, Meclis Araştırması Komisyonumuzda gerçekten kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık meselesinin kök nedenleri derken aslında bu istatistiklerde bu kök nedenlerini görmek mümkün. Hele o son bölümde, aile yapısında cinsiyetçi iş bölümü çok açık rakamlarla görülüyor yani kadınlara öngörülen işlerde ve erkeklere öngörülen işlerde cinsiyetçi iş bölümü ve kadın emeğinin değersizleştirilmesi çok görülüyor.

Bir başkası da şu: Mesela, istihdama katılım oranlarına baktığımızda, çocuklu kadınların istihdamdan aniden düştüğü görülüyor; bu çok mühim. Mesela, burada iş yerlerinde ücretsiz kreş talebinin kadınlar için ne kadar elzem olduğu görülüyor istihdama katılma meselesinde; böyle sonuçlar çıkarmalıyız.

Sonra, kadın istihdamının arttığı meselesi var; rakamlar hani nasıl okuduğunuza, nasıl seçtiğinize bağlı denilir ya, mesela, bu kadın istihdamındaki verilerde -bir önceki verilerde de öyleydi- geniş tanımlı bir istihdam yani ev içinde, hane içinde çalışan, esnek, güvencesiz çalışan kadınlar da genelde dâhil ediliyor. Halbuki güvenceli, düzenli iş meselesine geldiğinde, ne yazık ki kadın istihdamı azalıyor.

Şimdi, bu Meclis Araştırması Komisyonunda birbirimizi düşündürmeye, birbirimizden aldığımız verilerle çözüm üretmeye odaklıyız ama sorun teşhisinde aslında, işte, daha önceki sunumlarda da gördük, toplumda -sadece Türkiye açısından değil bu, tüm dünya açısından da- erkek egemen bir toplumsal sistemde yaşıyoruz ve kadınların bedeni, emeği, kimliği, genellikle karar alma süreçlerine de baktığımızda erkeklerin karar mercisinde olduğu bir şekilde denetim altına alınıyor. Bu anlamda, mesela “Erkek egemen sistem nedir?” tartışması da “Patriarka nedir?” tartışması da yapmıştık. Aslında şöyle öneri yapabilirim ben: Birçok kitap ismi geçmişti daha önceki konuşmalarımızda. Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi 1791’de, yazar kadının giyotinle kellesi kesildi; umarım bize bir şey olmaz diyorum. Sonra Simone de Beauvoir’in “İkinci Cins” kitabı yani erkek egemenliği, patriarka ne demek? Hemen kendi topraklarımıza gelelim, Melda Yaman Öztürk’ün “Ataerkil Kapitalist Tahakküm Altında Kadın Emeği, Kadın Bedeni” seçme yazılar yani nasıl bir erkek egemen sistemde yaşıyoruz; gündelik pratikte bunları yaşıyoruz ama gündelik pratiğin bir de tüm toplumsal sistem açısından nasıl işlediğini iyi ifade eden durumlar. Şimdi, peki, ne yapıyor kadınlara bu sistem? Mesela “öğrenilmiş çaresizlik” denilen bir şey var. Nedir o öğrenilmiş çaresizlik? Şöyle bir şey: Bir akvaryumda balıklar istediği gibi yüzüyorlar; sonra birisi akvaryumun yarısına engel koyuyor, artık sadece burada yüzmeye başlıyorlar, uzun süre öyle; sonra engeli kaldırıyorlar, hiçbir balık engelin öbür tarafına geçmiyor. Kadınlarda da bu öğrenilmiş çaresizlik, bu erkek egemen sistem tarafından çok fazla ifade ediliyor. Sonra, mesela, Özgürlükten Kaçış’tan söz ettik Erich Fromm’un, orada şöyle bir şey var; mesela, orada kastedilen “Özgürlük ve Yabancılaşma” diye bir kitapta da vardır, orada şöyle bir örnek verir; birisinin bedenine yılan giriyor ve tüm ihtiyaçları yılan belirliyor ve artık hiçbir şeye karar vermek zorunda değil kişi çünkü hepsini onun adına içindeki yılan veriyor; bir gün yılan içinden çıkıyor ve o insan hiçbir şeye karar veremez hâle geliyor. Mesela, özgürlüğü de istemiyor o anlamda, karar verme yetisini kaybetmiş çünkü, o sorumluluk ağır geliyor. Dolayısıyla, bu manzarada, erkek egemen sistem içinde kadınların pozisyonlarının bir kısmı buna benziyor ama ne güzeldir ki tüm dünyada olduğu gibi bu topraklarda da hani feministlerin eşitlik, özgürlük mücadelesi, kadınların eşitlik, özgürlük mücadelesi bu istatistiklerde kısmi dönüşümlere yol açabiliyor. O anlamda, bütün örneklerimizde şey doğru değil o yüzden, “Biz kadın-erkek ayrımı yapmıyoruz, insandır söz konusu olan.” doğru değil, toplumsal sistem ayrım yapıyor. Önce ayrımı teşhis edeceğiz, ondan sonra o ayrımcılığı ortadan kaldırmak, eşitlenme için mücadele ama teşhis etmezseniz tedaviyi uygulayamazsınız.

Bu anlamda, mesela, dil meselesine de girmek istiyorum. Hiç farkında değiliz ama mesela kadınlar asla “erkeklerimiz” diye başlayan cümleler kurmazlar ama erkekler kurarlar, çok sık kurarlar. Şimdi, bunu da mesela bir düşünmek lazım; bu da acaba hani erkek egemen toplumun bizim üzerimizdeki sirayeti midir? Her birimizin üzerinde sirayeti var. Mesela, ben uzun süre öğretmenlik yaptım, şey diyordum; bir de kız öğrenciler ödevini yapmıyor; ayrımcılık yani onlardan daha fazla şey bekliyorum. Dolayısıyla, tüm dünyada olan bir sistemin dışına çıkıp bir şey yapmak çok zor, farkındayım ama birbirimizi bu konuda uyarmak, uyarıcı olmak, birbirimizden öğrenmek ve gerçekten bu Komisyonda “kadına yönelik şiddeti önleme, ayrımcılığı ortadan kaldırma meselesindeki kök nedenler” derken aynı zamanda hem topluma bir şey söylerken, birilerine bir şey söylerken kendimizin de bilfiil buradaki çalışmasında da “Acaba erkek egemenliğini üreten bir tavır içinde oluyor muyum?” diye her birimiz düşünmeliyiz diyorum. Bu istatistiki verilerin Haziran 2025’teki raporunu da heyecanla bekliyoruz ve burada tüm istatistiklerde aslında, bu Komisyona özel değil, her tür istatistikte cinsiyetlendirilmiş istatistik olması gerekiyor. Yani TÜİK hangi alanda olursa olsun... Çünkü toplumsal yaşamın her tarafında kadınlar, sadece şiddet kısmında değil, bütün hücrelerinde. Dolayısıyla her araştırmanın bir de kadınlar açısından ne demek olduğu meselesini konuşmamız gerekir diyorum.

Son bir şey, kadınların, daha doğrusu ezilen, ikincil cins olan grup kimse, neyse, onların gündelik yaşamdaki, işte, başvuru mekanizmalarına yeterince başvurmamaları ya da “Aslında yok bir şikâyetim.” deyip kendi içine kapanmaları meselesinde Paulo Freire’in “Ezilenlerin Pedagojisi”ni tavsiye ederim; durumu anlamak açısından her birimize faydalı olabilir diyorum.

Burada ifade edilen her bir milletvekilinin, her bir Komisyon üyesinin söylediği farklı şeyler üzerine ben düşünüyorum, araştırıyorum. Her birimiz öyle yaparsak bu Komisyonu verimli çalıştırabiliriz diyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

TÜİK’e soru sormadınız, yapılan araştırmayı merakla beklediğinizi söylediniz.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Bir de talebim oldu.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Evet, teşekkürler.

Sayın Taşcı, buyurun.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Teşekkür ederim.

Hoş geldiniz öncelikle.

Ben de teşekkür ediyorum sunum için, özellikle Avrupa Birliğiyle karşılaştırmalı veriler için çünkü biz, özellikle bütçeyi yeni bitirdik; biliyorsunuz, Komisyon sürecinde buna benzer konular açıldığında, dünyadan örnekler verdiğimizde zaman zaman “Nereden çıkarıyorsunuz bunları?” gibi itirazlarla karşılaştık. Dolayısıyla, bizi doğrulayan verileri verdikleriniz. Bunların TÜİK eliyle de resmî olarak belgelenmiş olmasına sevindim açıkçası.

Şimdi, bir şey sormak istiyorum: Kadına şiddet araştırmasında, ilk ikisi arasında altı yıl var, şimdi de on yıl sonra; bunlar çok uzun aralıklar değil mi yani niye bu kadar beklendi? Bir de bu araştırmalarda yani bu kadar uzun süreli boşluk verdikten sonra yapılan bu araştırmalarda elde edilen sonuçları, işte, düşüş de olsa, yükseliş de olsa biz seyir grafiğini göremediğimiz için, arada yapılan çalışma olmadığı için doğru anlamlandırabilecek miyiz sonucu? Ben zannetmiyorum. Dolayısıyla, daha periyodik hâle gelse bunlar daha verimli olmaz mı sonuçları doğru okumak? Çünkü aslında en başta söylediniz yani bu veriler üzerine politika üretilmesini bekliyorsunuz ya da bu veriler üzerine bilimsel çalışma inşa ediliyor. Dolayısıyla, daha net, daha böyle kesin faydalanabileceğimiz, daha rahat okuyabileceğimiz sonuçlar olması gerekiyor. Bir de şimdi birçok şeyde, birçok istatistikte, mesela, işte, eğitimde, eğitim ortalamasını verirken 2011’i başlangıç tarihi almışsınız ama yükseköğretimde 2008, evlenmede 2001, iş gücünde 2014, çalışma hayatında kalma süresinde 2013 yani bu başlangıç

tarihlerini neye göre belirlediniz? Çünkü bunları da biz toplu olarak analiz etmeye kalksak, işte, birinin başlangıcı 2001 ama bir tanesinin 2014; dolayısıyla, buradan da ben totalde çok sağlıklı sonuç çıkabileceğini düşünmüyorum açıkçası. 2023 araştırmasında vardı; mesela, kadınların yüzde 17'si "Evimde güvende hissedemiyorum kendimi." diyordu. Aslında yükseköğretimde de benzer, böyle araya giren sorular oldu yani böyle daha detaylandırmaya dönük... Neden evinde güvende hissedemiyor mesela? Yani ikinci, üçüncü sorularla bizim gerçekten ne olduğunu anlayabileceğimiz... Evet, sayılar, oranlar önemli ama işte, alt kırılımları bize daha detaylı vermek belki daha faydalı olur diye düşünüyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Teşekkürler Sayın Taşcı.

Sayın Adalet Kaya, buyurunuz.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Ben de çok teşekkür ederim sunum için Sayın Başkan ve Başkan Yardımcıları.

Değerli milletvekilleri, aslında benim de çok sorum yok ama kurumunuza dair birkaç beklentim var, onları ifade etmek istiyorum. Çünkü hani siz de belirttiniz, on yıldır kadına karşı şiddet konusunda veri paylaşılmıyor, hani net veriye ulaşamıyoruz. Bugün sizin yaptığımız bu sunumu çok önemsiyorum ve kıymetli olduğunu ifade etmek istiyorum çünkü şey açısından çok önemli yani şiddetin haritasını oluşturmak, şiddetin türlerini, dağılımını, yaygınlığını belirlemek kurumunuzun işi ve bu bizim açımızdan yani mücadele edenler açısından oldukça önemli. Yıllar içerisinde şiddetin nasıl şekil değiştirdiği, yeni şiddet biçimleri, bunları belirlemek açısından da her yıl bu oranların veya bu sayıların belirlenmesi, açıklanması gerekiyor, bizlerle paylaşılması gerekiyor. Yine, mesela mücadelede kaynakların nasıl kullanılacağı... Cinsel şiddete yönelik -örnek veriyorum- cinsel şiddet kriz merkezlerinin açılması gerektiğini ısrarla söylüyoruz mesela; buna dair sizin ortaya koyacağınız veriler bize rehber olacak kaç nüfusluk yerde ne kadar merkezler gerekir diye.

Bunları neden söylüyorum? Şu açıdan çok önemli: Şu anda sistem çalışmıyor yani evet, yasalarımız var, mevzuatımız var, 6284 sayılı Yasa'mız var, oldukça da iyi ama çalışmıyor, aksayan yerler. Kurumlarda yani kadınların başvurduğu yerlerde -bu İçişleri Bakanlığından Adalet ve ilgili bütün bakanlıkları kapsıyor- nerelerde aksamaların yaşandığını da sizin verileriniz bize gösterecek. Şeffaflık ve hesap verilebilirlik açısından çok kıymetli yani kollukta mı işi görülüyor, yargıda mı, nerede? Hani aksayan yerlerin tespit edilmesi ve hesap verilebilirlik açısından da oldukça önemli sizin paylaşacağınız veriler ve onların iyileştirilmesi yani o alanların iyileştirilmesi açısından da önemli.

Şimdi, ben, aslında, hem 2022 hem 2023 araştırmanızı buraya gelmeden önce de inceledim. Dolayısıyla, 2022 toplumsal cinsiyet eşitliği araştırmanız daha kapsamlı, içinde pek çok alana bakılmış yani ekonomik, sosyal, kültürel, şiddetle ilgili kadına dair pek çok veri paylaşmışsınız, daha kapsamlı ama 2023 kadın istatistiği çok dar ve aslında bize hiçbir şey söylemiyor. Sizin bugün yaptığınız sunumdan bahsetmiyorum, öncekinden bahsediyorum. Dolayısıyla, mesela o, benim açımdan, şiddet haritasını ortaya çıkarmak açısından çok bir şey söylemiyor. Cinsiyetlendirilmiş veriye ihtiyacımız var yani sizin sunacağınız verilere. Mesela, az önce de paylaştığımız sağlık verileri 2019'a kadar alınmış, eğitim 2021'e kadar, boşanmada 2022 verileri dâhil edilmiş ama sonrası yok; sonra, fiziksel ve cinsel şiddetin eğitim durumuna, refah seviyesine, yerleşim birimine, yaş gruplarına göre sınıflandırılmasında 2008 ve 2014 karşılaştırması yapıyorsunuz sadece, sonrası yok; bunu demek istedim az önce.

Bir de neden daha önceki gibi Hacettepe Üniversitesiyle çalışmadınız? TÜBİTAK, Marmara, siz ve Aile Bakanlığı ortaklığında yapılıyor. Çünkü daha önceki komisyonda Hacettepe Üniversitesinin verileri sunulmuş ve raporda da bu konuda oldukça büyük bir memnuniyet ifade edilmiş; bunu da merak ettim, bu da bir soru olsun.

Bir de en önemlisi, ekonomik şiddeti ölçmemişsiniz hiçbir zaman. Bir de şunu da ifade etmek istiyorum: Mesela, kadınların şiddet döngüsünden çıkamamasının en önemli sebeplerinden biri yoksulluk, kadın yoksulluğu yani ekonomik olarak baş edemedikleri için o döngünün içerisinde çıkamıyorlar. Bu konuda mesela size büyük bir sorumluluk düşüyor, açlık ve yoksulluk sınırı açıklamıyorsunuz, enflasyon ve asgari ücret yanlış tespit ediliyor. Bugün bu konuşuluyor, gündemimiz mesela. Bu, kadınları en çok etkileyen mesele yani bu konuyla ilgili size çok büyük bir sorumluluk düşüyor. Daha gerçekçi ve kadınları gerçekten ekonomik şiddet döngüsünden çıkarma konusunda da önemli. Bu nedenle, özellikle açlık ve yoksulluk sınırı rakamları çok önemli; şiddet meselesiyle ilgili olarak söylüyorum bunu. Bununla ilgili bir çalışmanız olacak mı?

Bir diğer mesele, kesişimsel kimlikler. Mesela, göçmen bir kadın Türkiyeli bir kadına göre daha çok şiddete maruz kalabiliyor iş yerlerinde ya da Kürt bir kadın Türk bir kadına göre daha çok yargı tacizine maruz kalabiliyor; şiddetten bahsediyorum bu arada. Yani ırk, sınıf, ulus, engellilik, yaş, kuşak gibi ya da cinsel yönelim gibi pek çok faktör kadınları daha çok şiddete açık hâle getirebiliyor. Buna dair de kesişimsel kimlikleri de esas alarak ölçümler yapmanız gerekir diye önermek istiyorum. Bütün bunları biz 2025 Haziran ayında görmek istiyoruz, merakla da bekliyoruz; o nedenle kolaylıklar dilerim. Sunumunuz için de çok teşekkürler.

Bir de son olarak Dünya Ekonomik Forumu sizin az önce sunduğunuz Eşitlik Endeksi'yle ilgili aynı verileri paylaşmış 2024'e dair. Burada 146 ülke içerisinde 127'nci sırada Türkiye yani Avrupa'nın alt eşik sınırını oluşturuyoruz. Biz Avrupa Birliği içerisinde sayılıyorz çünkü yasalarımız yani Medeni Kanun, işte, diğer kanunlarımızın -aile, boşanma vesaire- hepsi Avrupa Birliğine uyumlu olduğu için Avrupa Birliği içerisinde sayılıyorz ama ne yazık ki yasaların varlığı yetmiyor. Dolayısıyla, sizin ölçmeniz gereken şey, yasaların uygulanabilirliği yani bu yasaların varlığı kadınların hayatını nasıl etkiliyor? Bu ölçümlere ihtiyacımız var. Dolayısıyla bunu da söylemeden bitirmek istemedim.

Kolaylıklar diliyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Teşekkürler.

Keşke bizim Komisyonumuzun çalışma süresi bitmeden bu rapor yayınlansa, burada konuşabilsek.

Sayın Yazmacı, buyurun.

CEVAHİR ASUMAN YAZMACI (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim.

Kıymetli Başkanım, öncelikle hoş geldiniz. Sunumunuzdan dolayı da sizlere teşekkür ediyoruz.

Şimdi, benim aslında bir sorum ve bir nevi de bir önerim olacak. Kadınların yaşadığı sorunlarla ilgili çalışmalar daha bölgesel yapılabilir mi? Çünkü daha net analizler için özellikle tespit edilen sorunların yerel indirgenmesi gerektiğini düşünüyorum. Ben Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden ve feodal yapıyı iyi bilen bir kişi olarak çalışmaların yerel boyuta -yani kırsalda, işte mahallelerde- indirgenmesi gerektiğini düşünüyorum ve çözümlerin de daha detaylı üretilmesini beraberinde getireceğine inanıyorum.

Tekrar teşekkür ediyorum size.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Ekmekçi, buyurun.

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Öncelikle hoş geldiniz. Sunumunuz için ben de teşekkür ediyorum.

Kadına yönelik şiddet, geleneksel şiddet içerikleri yanı sıra yeni şiddet türleri de kazanarak günümüzde varlığını bir insanlık suçu olarak tüm devletlerde olduğu gibi ülkemizde de sürdürüyor. Aile içinde eş, baba, kardeş şiddetinden, hane dışında farklı erkek aktörlerce kadına yönelik şiddet fiziksel, duygusal, ekonomik tahribatıyla karşımıza çıkmakta. Kadına yönelik şiddete karşı kapsayıcı politika ve programlar uygulayabilmek için nedenlerini de bilmemiz gerekiyor. İşte, burada aslında TÜİK'in önemi çok fazla. Aslında yolumuzdaki en önemli el feneri ve pusulanın ben TÜİK verileri olduğunu düşünüyorum. TÜİK'in kadına yönelik şiddetin çeşitleri, sebepleri -az önce bahsetti vekilim-bölgelere göre ve il bazında dağılımına ilişkin güncel çalışma yapmasının gerekli olduğu izahtan varest. Örneğin, sebep, ekonomik mi geleneksel mi psikolojik mi? Bunların tek tek aslında ortaya çıkması da şart. Aynı zamanda, TÜİK verileri, sadece politikaya değil bu alanda çalışma yapacak akademisyenlere, meslek odalarına, sivil toplum kuruluşlarına da kaynak olacak. TÜİK araştırmalarının yenilenmesi, periyodik zamanlarda düzenli olarak yapılması sayesinde de önlemler yoluyla katedilen mesafe de ortaya çıkacak. Bu sayede de uygulanan politikaların sahadaki izdüşümlerini de görmüş olacağız.

Ben, bir öneri olarak da şunu sunmak istiyorum: Şimdi, son zamanlarda çıkan bir şiddet türü daha var, dijital şiddet; maalesef ki vahim olan kısmı sadece erkeğin kadına değil kadınların kadına da bu şiddeti yapıyor olması. Dijital şiddet kadını itibarsızlaştırmaya çalışan, yayılım alanı itibarıyla da en geniş ve kalıcı olan, hasarı yerine göre fiziksel şiddetin de önüne geçen, aslında bir insanlık ayıbı bana göre. Bu nedenle, TÜİK araştırmalarında dijital şiddet konusunda da bir araştırma kalemi olması gerektiğini ben düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum sunumunuz için.

Sağ olun.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Ekmekçi, çok teşekkürler.

Daha önceki toplantılarımızda da bu dijital şiddet söz konusu olmuştu. Fiziksel şiddete karşı yasalarımızda alınmış önlemler var, dijital şiddete karşı bir sığınmaevimiz var mı bizim erkek ya da kadın olarak? Mesela, nereye sığınacağız?

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - En kötüsü...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Yani "şiddet" deyince hep fiziksel ya da cinsel şiddet geliyor akla ama adamı görmüyorsunuz ya da kadını, buradan, sosyal medyadan saldırıyor.

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Çok kolay yapıyor hem de bunu, tabii.

MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU (İstanbul) - Bu şiddete karşı bizim başka önlemleri de düşünmemiz, burada konuşmamız da gerekiyor.

Sayın Durgut, buyurun.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Teşekkür ediyorum.

Ben de TÜİK ekibine sunumlarından dolayı çok teşekkür ederim.

Benim sorudan ziyade bir iki kısa önerim olacaktı, belki böyle çalışmalar vardır, benim haberim olmayabilir, öyleyse de bilgilendirilmek isterim. Şimdi, birçok vekilimiz de aslında buna benzer şeyler söyledi, yerel bilginin, bölgesel bilginin ve analizin önemine işaret ettiler. Ben de bunun önemine işaret etmek istiyorum çünkü bu sorunla mücadele ederken yani buna karşı inisiyatifler geliştirirken bir kere önceliklendirme ve ölçme çok önemli. Yani nerede, ne oluyor, hangi risk faktörleri eşliğinde cereyan ediyor? Mesela, diyelim ki bir yerde bir şiddet vuku buldu; bunu risk faktörleriyle birlikte ortaya çıkaran bir veri aslında halk sağlığı açısından çok kıymetli. Bizim böyle bir çalışmamız Amerika'da olmuştu, eyalet bazında olmuştu. Mesela, 21 yaşın altına alkol satan yerleri... Orada "Geographic Information System" deniliyor, zannedirim Türkiye'de coğrafi bilgi sistemi olarak karşılığı var. Bir eyaletin monograflarını çıkarmıştık biz bir proje kapsamında. Diyelim ki o eyalette bir noktada bir kanunun ihlali oldu, mesela, bir proje geliştirici ya da kanun yapıcı kimse o giriyor "Geographic Information System"den, oraya veri yüklenmiş, oraya tıklıyor ve ona eşlik eden bütün risk faktörlerine ulaşıyor. Bu ihlalde, mesela, hangi risk faktörleri var? Bu bir parçalanmış aile çocuğu mu, boşanmış aile çocuğu mu? Okul başarısına kadar birçok veri geliyor. Burada da birçok risk faktörü var şiddete yol açan. Bu, tabii, illa kadın cinayeti olmak zorunda değil, şiddetin bütün şekillerini kapsayacak şekilde böyle bir istatistiki veri olsa ve coğrafi bilgi sistemleriyle hem kanun yapıcının hem proje geliştiricinin hem bakanlıkların önüne "Hangi bölgeleri nasıl önceliklendireceğiz ve hangi risk faktörlerine müdahale etmek öncelik gerektiriyor?" diye bir veri çıksa çok kıymetli olur diye düşünüyorum. Böyle bir çalışmamız var mı bilmiyorum, varsa bunu yapmak çok kıymetli olur diye düşünüyorum ve teşekkür ediyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Sayın Toy.

RUKİYE TOY (Sivas) - Ben de çok teşekkür ediyorum, katılımlarınız için; hoş geldiniz.

Benim de bir sorum olacak. Malumunuz, kadına yönelik şiddetle mücadele etmek, hedeflenen politika ve programların oluşturulması ve mevcut politika ve programların geliştirilmesi için ulusal düzeyde veri oluşturmak çok önemli. Bu bağlamda, biz bakanlıklarımızı burada misafir ettiğimizde çok güzel çalışmalarından bahsetmişlerdi, özellikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımız, İçişleri Bakanlığımız. ŞÖNİM, kadın konukevi, KADES, elektronik kelepçe gibi uygulamaların hayata geçmesiyle birlikte şiddet olaylarındaki değişimler, bunların şiddet uygulayanlar üzerindeki caydırıcılığı, tekrarlama ve benzeri konularda yine bakanlıklarımızla iş birliğiyle çalışabilecek ya da yeni yapacağınız araştırmayla ilgili bir veriniz var mı ya da olacak mı? Batı bölgelerindeki artış ve Doğu, Orta Anadolu'daki düşüş eğilimlerini etkileyen sosyoekonomik, kültürel ya da diğer faktörlere dair bir araştırma yapılmış mıdır? Benim sorularım bunlar.

Bir de dijital şiddetle ilgili gizlilik politikalarını çok iyi bilmediğimizi düşünüyorum, Sayın Vekilimizin de belirttiği gibi, nasıl korunmamız gerektiğini çok okumadığımızı da düşünüyorum. Bununla ilgili de çalışmalarınız var mı?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

Söz sırası Sayın Başkan Vekilimiz Asuman Erdoğan'da.

Buyurun.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Teşekkür ederim.

Ben de açıkçası 2025'te yapılacak çalışmanın uzun bir aradan sonra yapılmasının doğru olmadığını, keşke daha önce, bu kadar ara verilmeden yapılabileymiş daha iyi olurmuş diye düşündüm. 2025'tekine belki herhangi bir katkı sunamayız ama Komisyon olarak, Komisyon çıktılarımız arasına yapılacak anketlere, çalışmalara, bundan sonrakilere belki temel oluşturacak ürünler çıkarabilirsek güzel olur diye düşünüyorum. En azından, 2025'te çıkacak anket sonuçları için, çalışmanın sonuçları için tekrar bir araya gelmek de güzel olabilir bence Başkanım. Bu anlamda da kıymetli TÜİK heyetimizi burada tekrar dinlemek önemli olur diye düşünüyorum.

Benim diğer sorum da... Erkeklere yönelik anket çalışması yapılması da bence doğrudur çünkü şiddete eğilimleri... Şiddetten önce de mesela, kadın yöneticilerin sayısının çok az bir miktarda olması gerçekten dehşet bir rakam. Buna yönelik erkekler ne düşünüyor ya da patronlar ne düşünüyor ya da söz sahibi olan kesimler ne düşünüyor? Erkek ya da kadın olması gerekmiyor, bu anlamda ne tür bir yaklaşım var? Halkın ne tür bir yaklaşımı var? Mesela, kadın kaymakama karşı nasıl yaklaşıyor? Bu tarz yaklaşımları nedir, bunlara yönelik çalışmamız var mı? Tabii, erkeklerin şiddet eğilimiyle ilgili de -çok profesyonel, tabii, direkt nasıl sorulur bilemiyorum bunu ama- buna yönelik de sebepleriyle birlikte bir çalışma neden yapılmasın, yapılabilir mi acaba? Bizim için bence kıymetli olur diye düşünüyorum. Özellikle kadınların toplumda daha fazla yer almasıyla ilgili önümüzdeki engellerin neler olduğuyla ya da sebeplerin neler olduğuyla ilgili çalışmaların çok kıymetli olacağını düşünüyorum.

Bu anlamda, ben de teşekkür ederim.

İyi çalışmalar dilerim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

RUKİYE TOY (Sivas) - Bir şey ekleyebilir miyim Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Buyurun.

RUKİYE TOY (Sivas) - Anketler aynı zamanda bence insanları düşündürmeye, biraz kendilerini değerlendirmeye yönelik olduğu için Asuman Vekilimizin dediği bence çok isabetli bir öneri. Erkekler üzerinde de böyle bir anket çalışması yapılabilir, sorular insanların kendilerini değerlendirmesine yönelik olacağı için.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Zaten ilk toplantılarımızda "Cezaevlerine gidelim, suç işleyenleri, katilleri, hükümlüleri, şiddet uygulayanları dinleyelim." görüşü vardı.

Teşekkürler.

Sayın Ersever, buyurun.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Herkese merhaba diyorum.

Biraz geciktik biz, dinleyemedim sunumunuzu ama ben çünkü çalışmalarımından... Hemen hemen gerçi gene aynı soruları soruyoruz.

Şöyle: 2014 yılında Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması gerçekleştirilmiş, burada var. Bu araştırma kadınların aile içi şiddete maruz kalma oranları, şiddet türleri, nedenleri, sonuçları ile risk faktörlerini analiz etmektedir. Herkesin merak ettiği gibi ben de merak ediyorum: Bu çalışma neden her yıl tekrarlanmadı? Bu konudaki eksiklik nedir? Personel eksikliğinizi yoktur bildiğim kadarıyla.

2022 yılında yayımladığımız Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri Raporu'nda nüfus, sağlık, eğitim, iş gücü, siyasal yaşam, şiddet ve güvenlik gibi konular cinsiyet ayrımında analiz edilmiş. Son iki yıldır da bu konuyla ilgili bir veri paylaşımı yok ya da varsa da görmedim.

TÜİK'in yani sizin İstatistiklerle Kadın, 2023 bülteninde kadınların yaşadıkları çevrede gece yalnız yürürken kendilerini güvende hissetme oranları gibi verilere yer verilmiş. Bu bültene göre kadınların yüzde 56,3'ü yaşadıkları çevrede gece yalnız yürürken kendilerini güvende hissediyorlarmış. Bundan emin misiniz ya da bunlar nerede yapıldı? Onu merak ediyorum.

Bir de kadın cinayetleriyle ilgili veriler mesela, diğer kadın örgütleriyle, özellikle Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'yla hiçbir zaman uyumlu gitmiyor. Biz ağırlıklı olarak oradan alıp kullanıyoruz yani bu konuda her yere soruyoruz cinayetleri paylaşmadan önce ama

TÜİK'in verilerinde herhangi bir şey göremiyoruz. Bu ara verme siyasi bir neden midir yoksa başka bir şey midir? Bunu gerçekten çok merak ediyorum.

Bir de mesela, bu kayıp çocuklarla ilgili herhangi bir veri de yok. Bir de o konuyla ilgili cevap istiyorum ama -bildiğim kadarıyla yaklaşık 26 bölge müdürlüğünüz bulunuyor, değil mi? Bayağı da yaygın bir kuruluştunuz- onunla ilgili farklı bir şey yok...

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Çok teşekkürler.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Sayın Başkanım, ben unuttuğum bir şeyi sorabilir miyim? Sadece bir soru...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Buyurun.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Sayın Başkan, bu yoksulluk nafakasıyla ilgili toplum içerisinde yaygınlaştırılmak istenen bir manipülasyon var hani "mağdur erkekler" meselesi. Mesela, bu konuyla ilgili neden siz araştırma yapmıyorsunuz? Çünkü boşanmayı zorlaştıran kadınların aldıkları yoksulluk nafakası... Alıyorlar mı, erkekler bunu ödüyor mu, mağdur erkekler kimdir? Toplumdaki bu algıyı değiştirmek resmî bir istatistik kurumu olduğu için çok önemli. Mesela, böyle bir araştırmayı yapabilir misiniz? Barolar yapıyor, bunun bin lira olduğu, çok komik bir rakam olduğu çok belli ama mesela, ben, bu araştırmayı TÜİK'in yapmasını isterim. Böyle bir şey olabilir mi, mümkün mü?

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Hatta, erkeklerin kurduğu öyle bir dernek...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Manipüle ediyorlar yani çok küçük bir azınlık, kadınların ufacık bir hakkına göz koymuş durumda. Mesela, ben bu konuda TÜİK'in araştırma yapmasını isterim.

MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU (İstanbul) - Çok teşekkürler.

Erkekleri de dinlemekte fayda var herhâlde.

Şimdi, Asuman Vekilimiz profesör ve doçent kadınları sormuştu, arkadaşlar getirdiler, YÖK'ün sunumundaki rakamlar; bütüncül olsun diye profesörleri de tekrarlayacağım, tarihi 2021 onu da belirtelim, şimdi kadınların lehine daha da iyi oldu bu rakamlar: 2021 itibarıyla 10 bin kadın profesörümüz var, 20 bin erkek. 7.190 kadın doçent, 10.700 erkek doçent var. Doktor öğretim üyesi -doktora yapan kadınları konuşmuştu- 18 bin doktor öğretim üyesi olan... Aslında "öğretim üyesi" demek, üniversitede ders veren doktor demek ama doktorasını yapıp da üniversitede ders vermeyen insanlarımız da var yani doktoralı insan sayısı doktor öğretim üyesi sayısı birbirinden çok farklı. Buradaki üniversitelerde ders veren doktor öğretim üyeleri; 18.736 kadın, 22.896 erkek. Yüzde 55'e yüzde 45, doktor öğretim üyesi 2021 yılında. Doçentlerin oranı yüzde 60 erkek, yüzde 40 kadın. Profesörlerde 67,5 erkek, 32,5 kadın; profesörlükte ara açılmış gözüküyor 2021'de. YÖK'ün bir ara Türkiye'de en az 40 bin doktoralı insan yetiştirme yani Türkiye'deki eğitim kalitesini yükseltme projesi vardı, bu tarihten sonra değişmiştir.

Birkaç şey söyleyip sözü size bırakacağım. Zaten fazla soru da gelmedi size, en şanslı konuklardan birisiniz.

Eşler arasındaki eğitim farkını da açıkladınız, eşler arasında -görsellerinizde vardı- eğer kadının eğitimi erkekten yüksekse şöyle, erkeğin eğitimi kadından yüksekse böyle... Buradan çıkaracağımız soru şu: Boşanmalarda kadının eğitimi daha yüksek olursa şiddet artıyor mu, böyle bir rakam var mı elimizde? Ya da erkek daha eğitilmiş ise şiddetle bağlantısı var mı, eğitim buna neden oluyor mu, eğitimi arttıkça şiddet azalıyor mu? Bunu bilmemizde fayda var.

Bir de bir kavram var, yıllardır söylenen, Sayın Saki de söyledi, hepimizin vaktiyle okuduğu ve hâlen okumakta olduğu feminist kitaplar, toplumsal cinsiyet kitapları, biz akademide bunların hepsini okuduk. "Erkek egemen" kavramı hem o kitaplarda hem toplumda çok yaygın bir kavram. Ben, "erkek egemen" kavramının anlamını ve tanımını yeniden değerlendirmek gerektiğini düşünüyorum. "Erkek egemen" demek, erkek egemen toplum olursa eşittir şiddet anlamına gelmiyor, erkek egemen toplum soyun erkekten devam etmesi, erkeğin adından devam etmesi anlamına da geliyor. Şimdi, bir de erkekler egemen olduğu zaman saldırmıyor da galiba zayıf olduğu zaman saldırıyor. Psikolojik olarak kendisini zayıf hisseden insan şiddete başvurur, şiddetin hangi türü olursa olsun zayıf insanlar konuşmadığı, anlayamadığı ve kendini ifade edemediği için saldırır. Şiddetin her türlü şafiyetin, zayıflığın sonucudur yani erkek egemen toplum değil, erkeklerin zayıf olduğu zamanlarda şiddetin arttığına inanıyorum. O yüzden, akademik açıdan da "erkek egemen" kavramının karşılığının farklılaştığını söylüyorum, değişmesi gerektiğini de düşünüyorum.

Yanıtları vermek üzere, Sayın Doçent Doktor Furkan Metin, TÜİK Başkan Yardımcımız.

Buyurun.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Sayın Başkanım, teşekkür ederiz.

Çok farklı açılardan konular ele alındı.

Ben birçok vekilimizden gelen ortak soruyla, ona cevap vererek başlamak istiyorum. "Neden kadına yönelik şiddet araştırmasına on yıl ara verildi? Böyle önemli bir konuda neden bu kadar uzun bir ara oldu?" Öncelikle, kadına yönelik şiddet araştırmasının sorumluluğu resmî istatistik programında Türkiye İstatistik Kurumuna değil Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına verilmiştir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bu çalışmayı... Bununla bağlantılı "Daha önceki 2008 ve 2014 çalışmaları Hacettepe Üniversitesiyle yapılmışken şimdi neden böyle bir değişiklik oldu, Marmara ve TÜİK girdi?" diye bir soru geldi. Bu da yine daha önce arz ettiğim hususla ilgili. Sorumluluk Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında olduğu için araştırmanın bütçesi Bakanlıkta, sorumluluk da Bakanlıkta. Bakanlık hangi paydaşlarla çalışmak istiyorsa ilgili mevzuat doğrultusunda onlarla çalışıyor. Bu kez TÜİK'le çalışmayı tercih ettiler çünkü 2022 yılında Türkiye Çocuk Profili araştırmasını yaptık, 2023 yılında Türkiye Yaşlı Profili araştırmasını yaptık Bakanlıkla, 2024'te de bunu bizimle yapmak istedi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımız. Dolayısıyla tabii, biz, bu çalışmada paylaştığımız için paydaş olarak da frekansının en azından biraz artırılmasını -beş yıl yani azami beş yıl, üç yılda bir olabilir tabii- üç yılda veya beş yılda yapılmasının süreklilik arz etmesi, seri olarak

analizlerin yapılabilmesi anlamında Bakanlığa önerdik. Tabii, takdir bütçe ve sorumluluğun olduğu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızdadır, onlar “Her yıl yapalım.” derse biz yaparız yani. Sayın Başkanım, genel bir soru olduğu için bunu arz etmek istedim.

Sayın Saki'nin değindiği hususlar vardı, genel bir değerlendirme yaptı. Doğrudan soru sormadı ama özellikle biz şunu görmüş durumdayız: Aslında, Sayın Başkanımızın da arz ettiği üzere, zayıf olma durumu şiddeti biraz tetikliyor yani zayıf olan taraf şiddete maruz kalıyor, iki taraf da zayıfı şiddet daha da artırıyor. Burada bize ümit veren göstergelerden bir tanesi ilk defa 2022 yılında yayınladığımız “expected years of schooling” göstergemiz yani muhtemel eğitim süresi göstergemiz. Bu, Türkiye’de ilk defa yayımlandı, iki yıl önce, uluslararası bir göstergedir. Normalde bu ülke düzeyinde hesaplanır ama biz dünyada ilk defa il düzeyinde hesaplayan ülke olduk. Muhtemel eğitim süresi bize şunu gösteriyor: 6 yaşında bir evladımız şu an okula kaydoluyor, kaç yıl eğitim alır muhtemelen? Şimdi, bu göstergede biz seriyi beş yıl inceledikten sonra bunu kamuoyuna açıkladık. Kızlarımızın şu an -6 yaşında okula başlayanlar için söylüyorum- 18,4 yıl eğitim alması bekleniyor, erkeklerde de 17,6 yıl muhtemel eğitim süresi. Kız çocuklarımızın muhtemel eğitim süresi 2021 yılından itibaren erkekleri geçmiş durumda Türkiye’de. Yani bu, şuna işaret ediyor: İleriye yönelik biz ümitvarız. Eğitim ile şiddet arasında da ters yönlü bir korelasyon olduğu için, önümüzdeki yıllarda ülkemizi ve Anadolu coğrafyasını kadınlar açısından daha güzel günler bekliyor olacak çünkü bu muhtemel eğitim süresi göstergelerimiz de buna işaret ediyor. İnşallah, daha güzel günler, daha az şiddetin olduğu günler kadınlarımızı bekliyor olacak çünkü bu muhtemel eğitim süresi çok önemli bir uluslararası gösterge. Sayın Saki'nin değindiği kısımda, eğitim ile şiddet arasındaki boyutta değerlendirmek istedik.

Sayın Taşçı'nın “Neden bu beş yılda bir olmuyor? Yani daha sık frekansla...” diye sorusu olmuştu, onu cevaplamış olduk.

“Mukayese edilebilir mi?” dedi. Biz aynı setleri tutuyoruz ama Sayın Ekmekçi'nin bahsettiği -ilk kez Komisyonunda bahseden Vekilimiz oldu- dijital şiddet boyutu. Dijital şiddet boyutu ilk defa bu araştırmada takip ediliyor ve sizlerle de paylaşılıyor olacak. İlk defa dijital şiddet boyutu da artık olmazsa olmaz bir parçaydı ve burada ihmal edilmedi. Bu çalışmanın içerisinde dijital şiddet boyutunu da inceliyor, araştırıyor olacağız.

Yine, Sayın Taşçı'nın bir sorusu vardı: Kendini güvende hissetmeyle ilgili kısımda yani “Neden hissetmiyor?” sorusu var mı?” diye. Aslında, bizim birçok araştırmamızda soruların alt detayları oluyor ama bu soruya baktığımızda bu sorunun alt detayı yok yani nedenini sormamışız. Yaşam Memnuniyeti Anketi de hakikaten yaklaşık üç saat gibi süren bir anket olduğu için, burada o alt soruyu sormamışız ama birçok araştırmamızda, mikro veri setlerinde daha alt nedenleri de kullanıcılarla, araştırmacılarla paylaşıyoruz. Doğrudan bültenimizin içinde olmasa dahi o bültende yer alan alt detayları mikro veri araştırma laboratuvarımızda paylaşıyoruz.

Yine, Sayın Kaya'nın “KYŞ her yıl olamaz mı?” diye bir önerisi vardı. Burada açıkçası biraz maliyeti de olan bir çalışma. Şu an, biz, mesela İBBS 1 düzeyinde yani Türkiye'nin 12 tane istatistik bölgede sonuçlarını vereceğiz. Burada il düzeyinde aldığımızda şu an çalışmanın maliyeti yaklaşık 50 milyon TL ve 26 bölge müdürlüğümüzce, sadece kadın anketörlerimiz dâhil olduğu için... Şiddet de varsa yine uzun süren bir çalışma. Şu anki kapasitemizle bunu yürütebiliyoruz ama il bazında çıktığımızda tahminin yani il bazında tahmin verebilmek için örneklemin 20-30 kat belki artması gerekiyor, maliyet bu sefer 50 milyon TL değil milyar TL'lere çıkıyor ve tamamlama kapasitemiz il bazında tahmin için şu anda buna elvermiyor açıkçası ve öyle bir bütçe de, 1 milyar TL gibi bütçe ayrılması da Meclisimizin...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - En azından acil eylem planı olarak düşünülebilir. Mesela iki yıl, en azından yapılabilir, neden olmasın. Şu anda o noktadayız.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Frekans hani, biz İBBS 1 düzeyinde bunu yapabiliriz yani bu tamamen Bakanlığın bizden talebiyle ilgili, talep gelirse frekansı biz daraltırız.

Destek kısmında, kadına yönelik şiddette Sayın Kaya'nın yine bir sorusu vardı. “Kadına yönelik şiddette mağdur olan kişiler başvurularında, başvuru yaptıklarında nerelerde tıkanıyorlar?” vesaire gibi bir sorusu vardı ve “Ekonomik şiddetle ilgili veri var mı?” diye bir sorusu vardı.

Turgay Başkanım, siz buyurun, bununla ilgili cevabı siz verin.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Teşekkür ederim.

Sayın Vekilim, orada şöyle: 2024 araştırmasında ilk kez Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın yürüttüğü KADES gibi, ŞÖNİM gibi, ALO 183 gibi, 6284 sayılı Kanun gibi kadına yönelik şiddetle mücadeleyle alakalı politikalar soruluyor. Kadınlarımıza “Bu KADES'ten haberdar mısınız? Cep telefonunuza bunu indirdiniz mi? Kullandınız mı?” ya da işte, ŞÖNİM'lerle alakalı bilinç ve algı düzeyleri soruluyor. İlk kez bu ankette bunlar soruluyor ve anketin sonucunda bunları yayınlayacağız. Şiddete uğramış olsa dahi tüm toplumda bununla alakalı bilinç düzeyini ölçmüş olacağız; birinci söyleyeceğim bu.

Ekonomik şiddetle alakalı sorularımız var, 2008 ve 2014'te de vardı. Şimdi, bu sunum kırk dakikalık bir sunum olacağı için biz her şeyi koyamadık ancak detaylı raporumuz var. O rapor incelendiği zaman ekonomik şiddetin de orada yer aldığını göreceksiniz.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Varsa bilgi verebilir misiniz.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Tabii ki isterseniz verebilirim.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Yok, yok, şu anda olması gerekmiyor.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Sonuç var yanımızda.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - İsterseniz bir sonuç...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Slaytta da yoktu, o nedenle...

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Evet, evet yani her şeyi koymak...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Ölçülmüşse harika.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Evet, evet, onlar var.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Daha sonra yazılı olarak da bildirebilirsiniz Komisyona ya da Sayın Kaya'ya ama Komisyona da verirsiniz...

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Tamam, olur.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Komisyona verirsiniz biz de oradan alırız.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Tamamdır.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Metin...

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Sayın Kaya'nın ilave sorusu vardı yoksulluk nafakası ve ödeme kısmıyla ilgili. Şu an bizim hâlihazırda yürüttüğümüz çalışmaların içerisinde bu kısım yok ama bunu bir değerlendirelim yani herhangi bir çalışmanın içerisinde acaba yedirilebilir mi? Bir de kuruma, yaptığımız çalışmalara belki katkı da sunabilir. Bunu, bu kısmı biz not aldık.

“Açlık sınırı neden TÜİK tarafından hesaplanmıyor?” diye bir soru geldi. Açıkçası, biz Avrupa Birliği uyum sürecinde EUROSTAT tarafından yayınlanan ve belirlenen standartlar içerisinde gitmeye çalışıyoruz. Tabii, EUROSTAT'ın önerdiği istatistikler haricinde de kendimiz ulusal ihtiyaçlarımız doğrultusunda istatistikler üretiyoruz ama bildiğim kadarıyla istatistik ofislerinin hiçbiri “açlık sınırı hesabı” diye bir hesabı doğrudan yapmıyorlar. Resmî istatistik programında doğrudan yer alan bir başlık değil. Dolayısıyla, bu resmî istatistik programında yer almıyor.

Sayın Erdoğan, yine “Bölgesel olacak mı?” demişti. Evet, kadına yönelik şiddet araştırması 12 bölgeye ayırıyor Türkiye'yi istatistiki olarak. “İl düzeyinde olabilir mi?” demişti. İl düzeyinde, dediğim gibi, maliyet milyar TL'leri geçiyor ve bizim il düzeyinde bu araştırmayı yürütecek bir kapasitemiz maalesef yok, kapsamlı bir çalışma.

Sayın Ekmekci'nin “Dijital şiddet boyutu var mı?” sorusunu cevaplamıştık. Dijital şiddet boyutu var.

Sayın Durgut'un “CBS tabanlı bir sisteminiz var mı?” diye bir sorusu vardı. Aslında Türkiye İstatistik Kurumu resmî “web” sitesine girildiğinde... Bu, aynı zamanda AB İlerleme Raporu'nda bu yıl çok büyük bir övgü de aldı çünkü CBS tabanlı demografik istatistiklerin üretilmesini Avrupa Birliği üye ülkelere zorunluluk koşuyor. Sanırım internet bağlantımız burada yok, açamıyorum onu ama TÜİK'in ana sayfasına girildiğinde Coğrafi Bilgi Sistemleri tabanlı bir sistemimiz direkt ana sayfamızda var. Cep telefonundan girildiğinde çok uyumlu olmuyor ama masatüstünden uyumlu oluyor. Kilometrekarede sadece kadın-erkek oranını ve sayısını istiyor Avrupa Birliği; biz 1 kilometrekare içerisinde ne kadar kadın var, ne kadar erkek var, bunların sayıları nedir, ne kadar çocuk var, çalışma çağına ne kadar nüfus var, ne kadar 65 yaş üstünde kişi var, bunların ortalama eğitim süreleri nedir? Mesela Altındağ'a gittiğinizde sekiz buçuk yılken Çankaya'ya geldiğinizde Atakule civarında on-on bir yıl, Ümitköy tarafına gittiğinizde on dört yıla çıkıyor yani kilometrekare bazında orada tüm nüfusun ortalama eğitim süresini veriyoruz. Okuryazarlık oranını kilometrekare bazında veriyoruz. Dediğim gibi, o kilometrekarede ne kadar yaşlı var, çalışma çağındaki nüfus ne kadar, bunların hepsini kamuya açıyoruz.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Yani ben gelip tıkladığım zaman diyelim ki Altındağ ilçesini...

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Tabii.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Fakat diyelim ki şiddete eşlik eden risk faktörlerini de böyle bir raporlama... Mesela bu obezite, alkol, sigara, bağımlılıklar, başka şeyler de olabilir ama şiddetle de ilintili raporlamalar, analizler olsa çok güzel olur.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Bu, daha çok kolluk tarafında ve adli tarafta yani onunla ilgili daha detaylı bilgiler o tarafta var, çeşitleri ve yine sosyoekonomik background dâhil olmak üzere detaylı veriler daha çok kolluk tarafında ağırlıklı olarak var. Onların, İçişleri Bakanlığının bir sistemi de var yani hâlihazırda “İVME” diye bir projeleri vardı.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - İVME... Kamuya açık mı bu da?

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Değil.

MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT (İstanbul) - Değil mi?

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Değil bildiğim kadarıyla, idari amaçla kullanılıyor.

Sayın Toy'un soruları vardı, Sayın Turgay Altun Başkanımız, buyurun.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Teşekkür ederim Başkanım.

Aslında, Sayın Vekilim Rukiye Toy'un da sorularının cevaplarını biraz önce vermiş olduk. Yani bu 2024 araştırmasında ilk kez tüm kadınlarımızın Aile Bakanlığımız tarafından yürütülen hizmetlerden haberdar olma durumları, bunları kullandılar mı? Yani bu ŞÖNİM'dir, ALO 183'tür, KADES uygulaması, bunlarla alakalı algı soruları soruyoruz. Bu, ilk kez soruluyor bu araştırmada.

Yine, dijital şiddetle alakalı soru vardı, onu da yine Başkanımız da söyledi, dijital şiddetle alakalı... Çünkü 2014 yılında bu kadar yaygın değildi bu, işte, WhatsApp mesajları, sosyal medya mesajları; şu anda onlar artık çok yaygınlaştı günümüzde. Bu kadın-erkekle alakalı değil zaten.

Şimdi, bir de şöyle bir bilgi vermek isterim: 2008 ve 2014 araştırmalarının adında “aile içi” geçer, sadece aile içindeki şiddete bakar. 2024 araştırmasında “aile içi” bahsi kaldırıldı; iş arkadaşı dâhil, çalışma arkadaşı dâhil, öğrenciyse öğrenci diğer arkadaşları dâhil ya da ailedeki diğer fertler yani işte, kayınvalidesinden görüncesine kadar her türlü yakınlık durumuyla alakalı şiddet durumunu ölçüyoruz. Bu araştırmada, dediğim gibi, “aile içi” ifadesi yok; tüm fertler tarafından yani sokaktaki herhangi bir vatandaş tarafından şiddet varsa o da ölçülmüş olacak. Tabii, önceki seriyi kırmadan yani onlar zaten soruluyor ama yeni göstergeler de olacak.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - 2024 yılına ilişkin anket sonuçları açık mı sayfanızda?

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Yok, sorular... Daha sonuçlar...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Gelen sorular...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Sorduğunuz soruları görebiliyor muyuz?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Yani yanımızda yok ama paylaşabiliriz. Biz e-posta göndereceğiz zaten raporu, soru kâğıdını da gönderelim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Buyurun.

Var mı başka bir şey?

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Ben şu keşişimselliği sormak istiyorum Başkanım. Buna dair keşişimsellik yani çok kimlikli kadınlar daha çok veya daha yoğun ya da farklı şiddete uğruyorlar mı? Bunu ölçen bir sorunuz ya da bir şey var mı?

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Tam anlayamadım sorunuz.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Keşişimsellik, göçmen kadınlar, Kürt kadınlar, Roman kadınlar yani kimliği ya da cinsel yönelimi farklılaştıkça kadınlar daha farklı şiddet türlerine maruz kalabiliyorlar.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Yani bu ayrıştırıcılık olmuyor mu?

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Sorularda bunu ölçen...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ben de burada fikrimi söylemek istiyorum, böyle soruların sorulması bile aslında bence oradaki o işi körükleyen şeylerdir.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Yok, öyle sorulmaz, onun yöntemi var.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ama şöyle: Yani bir insanın çıkıp da normalde, mesela "çalışma ortamında" falan demiştiniz ya, mesela çalışma ortamında Kürt bir kadının daha çok şiddet ya da daha çok baskı gördüğünü falan...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Göçmen kadınlar mesela...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ha, göçmen kadınlar ile Kürt kadınları aynı tutmak da doğru değil yani bu konulara girmek de...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Mesela, işi olan göçmen kadınlar Türkiye'deki diğer kadınlara göre daha çok şiddete maruz kalıyorlar.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Şimdi, ikisini aynı şeyde tutuyorsunuz ya, bunu başka zaman da konuşuruz belki ama şimdi göçmen kadınların yaşadıklarıyla, sonuçta bizim vatandaşımız olan, birçok haklardan faydalanan bir... Yani kimin ailesinde Kürt var, kimin ailesinde başka şey var, hepimizin farklı farklı şeyleri var. Bunları böyle konuşmanın, ben, açıkçası çok...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Mesela Roman kadınlar daha çok cinsel şiddete maruz kalıyor, ondan bahsediyorum.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ama vatandaşımız olan başka...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Mesela Kürt kadınlar daha çok yargı tacizine maruz kalıyor.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Tabii ki mülteci olmasından kaynaklı yaşanan bir mağduriyet varsa, bununla ilgili, eminim Suriyeli mültecilerle ilgili çalışmalar yapıyordur ki Bakanlığın ve Göç İdaresinin yaptığını biliyoruz ama diğeri gerçekten bence...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Ben bunun böyle sorulmaması gerektiğini biliyorum.

SEVDA ERDAN KILIÇ (İzmir) - "Farklı etnik köken" denilir, bu tabir yoktur yani.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Mesela "Daha önce bir yerden bir yere göç ettiniz mi?" gibi bir soruyla bile bu normal bir anketin içerisinde sorulabilir. Yöntemden bahsetmiyorum.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki, yanıtını alalım Sayın Metin, var mı böyle bir şey?

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Genel olarak keşişimselliği yani çok kimlikli kadınların şiddet türleri konusunda ya da oranı konusunda farklı durumlara maruz kalıp kalmadığını tespit etmek önemli bir şey.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Buyurun Sayın Metin.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Buna dair sorularınız var mı anketlerde? Yoksa böyle sorular elbette sorulmaz, bunu burada ifade ettim.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Yani orada şunu da sormak gerekir...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Sizin yaklaşımınız ayrımcı Sayın Erdoğan.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Bulunmuyor, bu ayrıntıda...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Yani yanlış anlamayın, ben de şunu sormak isterim: Eğer yönetici, mesela bir iş ortamını düşünün...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Şu anda çok ayrımcı bir şey söylüyorsunuz.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ben söylemiyorum ayrımcı olarak yani aynı etnik kökenden bir patronu varsa ya da bir yöneticisi varsa bu sefer orada da farklı şeyler çıkıyor ortaya. Yani bu işin içinden çıkılmaz bence, o yüzden bence bunun çok bir anlamı yok, kadına yönelik şiddetle hele hiç anlamı yok.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Sorularımız içerisinde bu ayrım bulunmuyor.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki, devam edin.

Siz tamamladınız mı yanıtlarınızı?

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Tarihleri sormuştum Sayın Metin. Karşılaştırmalarda baz aldığımız başlangıç tarihlerini neye göre belirliyorsunuz yani niye hepsinde farklı? Sonrasında bitişi de soran başka arkadaşlarımız oldu yani hem başlangıç hem bitiş tarihlerini...

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Şimdi, bu verilerin her biri -bizim yaklaşık 60 civarında daire başkanlığı statüsünde grup başkanlığımız var- çok farklı birimlerden derleniyor, onların haber bültenlerinin içeriğinden. Dolayısıyla, her birim o an itibarıyla ulaşabildiği, çok da geçmişe gitmeden, mümkünse on yıl-on beş yıllık bir seriyi gösterecek şekilde verileri hızlı bir şekilde gönderdiler. En geriye gidebildiğimiz kadar gittik birçok araştırmada ama araştırmaların başlama yılları farklı. Mesela, kimi araştırma ilk defa 2013'te yapılmış, kimi ilk defa 2018'de yapılmış, kimi 2008'de yapılmış, bir beş yıl ara verilmiş, ondan sonra beş yıl arayla yapılmış.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Yapılma yıllarını söyleyemiyorum, işte, o ilk söylediğiniz yani biri 2013'den itibaren araştırılmaya başlanmış ama biri 2014'ten itibaren karşılaştırmaya başlanılmış ya da arkadaşlarımızın sonrasında sorduğu, kiminde 2020'den sonra veri yok, kiminde 2021'den sonra veri yok gibi. Sonrasında yapılmamış, tekrarlanmamış olabilir ama başlangıç tarihinde bir ölçü konulsa ve biz o zaman dilimini bütün başlıklarda toplam olarak analiz edebilseniz yani hepsinde farklı zaman aralıkları olunca sonuçlar da farklılaşıyor doğal olarak çünkü o zaman dilimlerinin koşulları farklı kendi içinde, onu sormak istiyorum.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - İlave bir şey söylemek ister misiniz?

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Ben ilave bir şey söylemek isterim konuyla ilgili.

Örneğin, bundan on yıl sonra yine burada kadına yönelik şiddetle ilgili bir komisyon olacaktır, bizden sonra gelecek arkadaşlarımız da Cinsiyet Eşitliği Endeksi'miz veya Aktif Yaşlanma Endeksi'mizi çalışıyor olacaklar. Size sundukları bilgi iki tane olacak yani mecburen bir yerden başlamamız gerekiyor ve bir yerde, işte, belli bir zamanda bitirmemiz gerekiyor. İlk defa 2024'te olacak, ikişer yıllık aralıklarla size üç dört yıllık bilgi sunuyor olacaklar. Elimizdeki bilgileri maksimum düzeyde paylaşmaya çalışıyoruz. Maalesef ki bazı çalışmalarda yapısı gereği referans yılları, başlangıç yılları, referans tarihleri birbirinden farklı olabiliyor, buna da çok fazla yapacak bir şey yok işin aslı.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Ama veri tabanlarımıza girildiğinde -bunlar, tabii, tarihsel olarak- TÜİK'in "web" sitesinden ana veri tabanına girildiğinde verilerimiz gidebildiği kadar eskiye gidiyor.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Yani şeyde de farklı, o yüzden ısrarla soruyorum. Diyelim ki işte "İş Gücü" tek başlık ama iş gücünün alt başlıklarında 15 yaş üstü katılım ayrı bir tarih baz alınarak, yine "İş Gücü" başlığında, aslında, çalışma hayatında kalma süresi farklı bir tarih baz alınarak... Yani doğru sonuca ulaşmak için, yoksa "Şu tarih mi, bu tarih mi?" benim açımdan çok da mühim değil ama yani aynı zaman aralığında hepsini değerlendirebilirsek daha doğru sonuç alırız, o anlamda...

Teşekkür ederim.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Teşekkür ediyoruz.

Sayın Başkan Vekilimizin bir sorusu vardı, ona da geçelim.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Bir sorumuz daha var galiba, bununla ilgiliyse şimdi soralım, yoksa bitince...

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Yok, yok yani bununla ilgili, şu okullaşma oranıyla ilgili...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Buyurun.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Kız çocuklarının okullaşma oranıyla ilgili yani bu okullaşma oranını aldığımızda nereden...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Okulda kalma sürelerini mi kastettiniz Vekilim?

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Evet, yani 6 yaştan başladığımızda 18 yaşına kadar okuyanları mı söylüyorsunuz?

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Muhtemel eğitim süresinde mi?

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Evet, evet.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Muhtemel eğitim süresi, dediğim gibi, uluslararası bir gösterge aslında, İnsani Gelişmişlik Endeksi'nin ve Beşerî Sermaye Endeksi'nin de bir girdisi. Bu arada, inşallah, Türkiye için Beşerî Sermaye Endeksi ve İnsani Gelişmişlik Endeksi'mizi önümüzdeki altı ay içerisinde ilk defa il bazlı olarak yayınlıyor olacağız. Bu muhtemel eğitim süresi göstergemiz daha önce olmadığı için onları hesaplayamıyorduk, o eksiklikleri de giderdik.

Muhtemel eğitim süresine tekrar gelecek olursak bu şunu ifade ediyor: Okula yeni başlayan birisi, eğitim almaya yeni başlayan bir çocuk muhtemelen kaç yıl eğitim sistemi içerisinde kalacak?

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Tamam, bizim de isteğimiz öyle.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Burada 18 yaş değil de kızlarda 18,4 yıl, muhtemelen bu yıl itibarıyla okula başlayan 6 yaşında bir kız evladımız muhtemelen ortalama 18,4 yıl eğitim alacak. İnanılmaz bir rakam; Türkiye, bu rakamlarla dünyada ilk 10'a giriyor yani bu muhtemel eğitim süresiyle. Bunu, tabii, sadece biz hesaplamıyoruz, uluslararası kurum ve kuruluşlar da hesaplıyor ama biz bu hesaplamayı ilk kez yaptığımızda Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu da (UNFPA) bizim çalışmamızdan sonra Türkiye rakamını güncellemek durumunda kaldı. Yani bu muhtemel eğitim süresinde bir çocuğumuz ortalama on sekiz yıl eğitim alacak.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Orada şey fark ediyor mu, açık lise ya da örgün öğretime devam durumunda olan...

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Yok, fark etmiyor, hepsini dâhil ediyoruz çünkü yaşam boyu öğrenme kapsamında aslında dışarıdan da gitse bir şekilde o eğitimi almış oluyor; resmî kayıtlara bakıyoruz tamamen.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Anladım, teşekkür ederim.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Rica ederim.

Sayın Başkan Vekilimizin bir sorusu vardı “Erkeklere yönelik kısmı bunun araştırılmalı, araştırılıyor mu? diye. Marmara Üniversitesi bununla ilgili Türkiye çapında nitel bir araştırmayı önümüzdeki yıl yapıyor olacak, erkeklere yönelik kısımla ilgili bayağı detaylı, nitel veriler olacak; Marmara Üniversitesi tarafından bu yürütülüyor, bildiğimiz kadarıyla planlaması yapıldı.

Sayın Ersever ve bir vekilimiz daha “Toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili 2022’de kapsamlı bir çalışma vardı, 2023’te biraz daralmış.” diye bir bildirimde bulundular ama biz o kısmı tam anlayamadık. Çünkü her yıl 8 Martta bizim aynı kapsam ve detayda, kadınla ilgili “İstatistiklerle Kadın” diye butik bir bültenimiz oluyor, orada da içerik tamamen aynı, orayı tam anlayamadık.

TÜİK DEMOGRAFİ İSTATİSTİKLERİ DAİRE BAŞKANI METİN AYTAÇ - Ben şöyle yorumladım: Yayına ulaşamamış olabilirler yani bülten oluyor, aynı zamanda bir de yayını oluyor bu tematik konuların; sadece kadınla ilgili değil, çocuk, gençlik için de bu böyle, yaşlı için de böyle. Muhtemelen yayına ulaşamamış olabilir arkadaşlar, yani web sayfamızdaki yapısal bir düzenden dolayı yayınlara ulaşım şekli değişti, onunla ilgili olabilir diye düşünüyorum. Bizimle iletişime geçerse yayına ulaşmak isteyen vekillerimiz veya yardımcı arkadaşlarımız biz yardımcı oluruz.

Bir farklılık yok, hatta iyileştirme var diyebiliriz.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Şimdi, 2022’de “Toplumsal Cinsiyet Araştırması” diye yaptığımızda eğitimden sağlığa, engellilik, siyasete katılım, evlilik, boşanma ve şiddet verileri var, daha kapsamlı ama 2023’teki “İstatistiklerle Kadın”da şiddete ilişkin veriler eksik, bunu söylemek istedim ben, benim dediğim bu.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Anladım, orada çerçeve farklı, kapsam farkından dolayı oluyor.

Sayın Ersever’in -şu an hâlihazırda yansıda da görüldüğü üzere- “Yaşam Memnuniyeti anketinde, 2023 yılında, yaşadığı çevrede gece yalnız yürürken kendini güvende hissetme durumunu neye göre belirlediniz?” diye bir sorusu vardı. Burada yönetsel bir değişikliğimiz yok, 2024 yılından beri aynı şekilde soru soruyoruz. Bu biraz şey gibi “Kayıtlı çalışmayanlar da var, siz bunu ölçüyorsunuz ama nasıl oluyor; yani fatura kesmeyenler var, işte, kayıt dışılık var?” Biz de şöyle diyoruz: Yani, sonuçta, biz hep aynı şekilde, aynı yerden aynı soruları sorarak ölçüyoruz. Dolayısıyla, ölçüm metrikimizde, değişkenlerimizde bir farklılık olmadığı için kendi içerisinde tutarlılığı olan bir seri. Yani bunu şöyle ifade edebiliriz: Son yirmi yılda, kadınlarımızın yüzde 37’si gece dışarıdayken kendini güvende hissederken ne mutlu ki bu yüzde 57’ye gelmiş.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - İşte, biraz ters orantılı oldu; yani belki hani oldukları yerde cinayetler had safhaya...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ama cinayetler de azalmış verilen verilere göre, düşmüş; yani TÜİK’in verilerine göre düşmüş.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Memnuniyet varsa gayet iyi diyeceğim.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Yani yatay seyrettiği yıllar da olmuş ama iki yıldır ciddi bir artış var.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Başkan, toparlayalım, biraz hızlanalım çünkü Genel Kurul çalışması var, uçağa yetişecek arkadaşlarımız var.

Buyurun.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Kadın cinayetleriyle ilgili bir soru vardı; bu kadın cinayetlerinin tanımının yapılmasıyla ilgili şu an hem Adalet Bakanlığımız hem İçişleri Bakanlığımız ve bizim de üye olduğumuz bir çalışma grubu var. Orada cinayet gerçekten bu kişi kadın olduğu için mi işlendi yoksa hani 2 kişi vardı, biri kadın biri erkekti yani 2’si de vuruldu; bu, kadın cinayeti mi değil mi? Araba çarptı mesela bir hanımefendiye, bu, kadın cinayeti mi? Bununla ilgili çerçevenin belirlenmesi tarafı Adalet Bakanlığı tarafından yürütülüyor, bizim sorumluluk alanımızda olan bir kısım değil.

Sayın Komisyon Başkanımız eğitimle şiddet arasındaki ilişki hususuna değinmişti, orada ters yönlü bir ilişki olduğunu görmüştük ama o zayıflıktan mı acaba ortaya çıkıyor, bunu aslında akademisyenlerimiz...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Yani kadın daha eğitilmiş olursa erkek eziliyor ve şiddete başvuruyor mu? Asıl soru bu, böyle bir çalışma var mı? Peki, yapmamışsınız.

Peki, buyurun, devam edin o zaman.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Bizim aldığımız notlarda soruların tamamı buydu Sayın Başkanım.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ben son olarak bir şey söylemek istiyorum: Gerçekten çok önemli bir iş yapıyorsunuz, biz şimdi çok daha iyi anladık. Hani, “ölçebildiğin kadardır” diye bir şey var, yani bildiğimiz bir kural var, önemli bir nokta.

Şimdi, burada anladığım kadarıyla kurumlar size böyle bir taleple geliyor, siz yapıyorsunuz değil mi? Hani işleyiş açısından sizin kendinizce aldığımız kararlar oluyor mu bu konuda anket yapalım, bu konuda bir araştırma yapalım, bu konuda bir istatistik yayınlayalım, araştıralım, çıkaralım diye yoksa devlet kurumlarının sizden talebiyle mi oluyor?

Bir de ben açıkçası kendimce sorduğum bazı sorulara cevap alamadım, bu da sizden kaynaklı değil çünkü siz size gelen taleplere göre yapıyorsunuz. Bizim, aslında, burada, o zaman Komisyon olarak diğer Bakanlıklarımıza bu konularda araştırmalar yapılması gerektiğiyle ilgili görüşlerimizi iletmemiz gerektiğini anladım. Keşke daha önce bilseydik çünkü Millî Eğitim Bakanımız geldi, Adalet Bakanımız geldi, Aile Bakanımız geldi.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Gene konuşuruz.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Tabii, yine konuşuruz.

Öyle mi oluyor, yani onu bir öğrenmek istedim çünkü çok üzüldüğümüz noktalar var; özellikle mesela, yöneticilikte ve işte, siyasette ya da işte bazı alanlarda kadınların yer almasıyla ilgili. Hayatın başka alanlarında çok eksik ve olumsuz bir tablo var; onunla ilgili sebepler ve bundan sonraki süreçlerle ilgili sizden ziyade Bakanlıklarımızın aslında bu anlamda böyle bir talepte bulunması gerekiyor.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Özellikle bu Komisyonlar çok kıymetli, bunun önemini şurada da gördük: Mesela, yaşlılıkla ilgili bir Komisyonumuz vardı, sanırım İstanbul Vekili Erol Bey'di Başkanı.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Evet, doğru, geçen dönem.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - O dönemde bu konuyu çok gündemde tuttu Komisyon ve Bakanlık da bu çalışmanın yapılması yönünde temasları olduğunu biz müşahade ettik. Daha sonra, Bakanlık bize gelerek "Bu çalışmayı sizinle beraber yapmamız gerekiyor; gerçekten yaşanan bir toplumuz." Bütçelerini aldılar, biz de o bütçeden istifade ederek alandaki çalışmaların maliyetlerini karşılayıp çalışmayı yürüttük.

Onun haricinde, Cumhurbaşkanımızın imzasıyla yayınlanan bizim resmî İstatistik Programı'mız var. Resmî İstatistik Program'ında sadece TÜİK'in değil, Merkez Bankasının, Millî Eğitim Bakanlığının, Ticaret Bakanlığının, tamamının yapacağı, yayınlayacağı istatistikler; her yıl neleri hangi ayda yayınlayacağı orada yazıyor. Onun haricinde kalanları dediğiniz gibi ilgili bakanlıklar geldiğinde biz ücreti mukabilinde yapıyoruz.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Mesela, mutlulukla ilgili bir istatistik açıklıyorsunuz ya, onu kim istiyor yani hangi bakanlık böyle bir talepte bulunuyor, çok merak ettim.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - O "Yaşam Memnuniyeti" yani kendimiz yapıyoruz.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Siz kendiniz yapıyorsunuz.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Evet.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Bütün dünyada var galiba.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - En mutlu şehir Sinop'tu galiba, Sinop diye hatırlıyorum.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Evet.

ZUHAL KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş) - Daha öce Millî Eğitim Bakanlığında İzleme Değerlendirme Daire Başkanlığı yaptım ve o süreçte hiç araştırılmamış bir konuyu araştırmak istedim; öğrenci mutluluk indeksi, veli mutluluk indeksi, öğretmen mutluluk indeksi ve yönetici mutluluk indeksi. Çalışmaya başladık, sonuçlar iyi gelmemeye başlayınca çalışma durduruldu. Maalesef, bu gibi durumlar da söz konusu olabiliyor çünkü kurumlar...

Ya bence şu konuda artık biraz öz eleştiri yapabilmemiz gerektiğini düşünüyorum: Burada hepimiz bir şeyleri daha iyiye götürmek için varız ve hepimizin varlık sebebi bir yerlerde bir sorun olduğundan kaynaklı olarak şu anda burada. Dolayısıyla biz bir yerde sorun olabileceği düşüncesinden hareket etmezsek eğer ve bu şekilde bakmazsak, çözüm üretmeye çalışmazsak ve sorunları görmezden gelirsek bu Komisyon maalesef yüklerini daha da ağırlaştırarak bir sonraki döneme bırakacak yerini, bir sonraki dönem yükler biraz daha ağırlaşarak sorun daha da büyüyerek yine devam edecek. Dolayısıyla, bizim bütün ilgili bakanlıklara belki de söylememiz gereken şey şu: Lütfen, şeffaf bir şekilde sorunları görmeye çalışın, sorunları kabul etmeden çözüm üretemeyiz çünkü. Yani çözüm üretmenin ön koşuludur bir sorunun varlığını kabul etmek fakat maalesef, nedense bizim genel, bürokratik kültürümüzde şöyle bir şey var: Bir sorunun varlığını kabul etmek, kurumun aciziyetmiş gibi sanki; hayır, değil, daha iyiye giden bir yol esasında. Belki de bizim bunu güzel güzel anlatmamız gerekecek bu süreçte.

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Sayın Dora, ama bugüne kadar davet ettiğimiz Bakanlarımızın yaptığı açıklamalardan, yayınlardan görüyoruz ki sorunları kabul etmeyen herhangi bir Bakanlığımız yok; sorunları yıllar öncesinden kabul etmişler, tanımlamışlar, çalışmışlar, teorik ve pratik çalışma yapmışlar.

ZUHAL KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş) - Ben bu konu özelinde söyledim, hani mutluluk indeksi...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Ayrıca, dünyayla yarış hâlindeyiz biz bu konuda başarı sağlamak için, orada bir sıkıntımız yok. Sizin de bu yönde katkılarınızı Komisyonunda daha çok bekliyoruz.

Sayın Metin, toparlayın, buyurun.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN - Sayın Başkanım, bizim arz edeceklerimiz bu kadar, bütün soruları cevapladığımızı...

BAŞKAN MUSTAFA HULKİ CEVİZOĞLU - Peki, çok teşekkür edeceğim ama şunlar da söyleyeceğim:

Şimdi, bazı kavramlar değişti; hayat ve toplum, sosyoloji çok akışkan. Mesela, "Belli yaştaki emekli nüfusu artıyor." dediniz, yaşlı nüfus artıyor. Bu kavramlar değişti, TÜİK'in de yenilemesi gerekiyor. Mesela, belli bir yaştaki insanın topluma verimi az oluyor, kendine bakamıyor. Ama biz, muhalefetin de zorlamasıyla EYT'yi çıkardık. Şimdi, genç yaşta, topluma verimi olmayan, üretime katkısı olmayan bir kitle oluştu; o zaman, sorular değişecek. Yani "80 yaşında, kendine bakamayan, topluma katkısı olmayan insanlar" kavramı gidiyor; 45 yaşında insanlar emekli olmuş, topluma, üretime katkısı yok. O zaman, sorular değişecek, analizlerimiz değişecek. Her şey çok akışkan hâle geldi; akışkan ve değişken.

Katkılarınız, katılımlarınız için Sayın Doçent Doktor Furkan Metin size ve ekibinize, tüm milletvekili arkadaşlarımıza, Komisyonundaki arkadaşlarımıza, Komisyon dışından gelen arkadaşlara, basına ve diğer katılımcılara çok teşekkür ediyorum.

Gündemimizdeki konuları konuştuk, görüştük, toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 18.32